

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria-Vlada-Government
Ministria e Zhvillimit Rajonal
Ministarstvo za Regionalni Razvoj
Ministry of Regional Development

STRATEGIJE ZA REGIONALNI RAZVOJ
2020-2030

Priština, 2020.

1. Sadržaj	
2. SPISAK SKRAĆENICA	3
1. IZVRŠNI REZIME	4
2. UVOD	5
2.1. Važeći zakoni	6
3. METODOLOGIJA	9
4. Analiza trenutne situacije i glavni izazovi:.....	10
4.1. Opis trenutne situacije	10
4.2.5 Region Uroševac	14
4.3.1. Razvojni region Centar.....	16
4.3.2 Razvojni region Istok	20
4.3.3 Razvojni region Zapad	22
4.3.4 Razvojni region Jug	25
4.5 Prakse zemalja regiona	30
4.6 Razvoj politike kroz rešavanje problema	Error! Bookmark not defined.
4.7 Struktura i ciljevi Strategije regionalnog razvoja	34
4.8 Strateški izazovi.....	34
4.9. Swot analiza.....	36
5. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI	41
5.1. Vizija.....	41
5.2. Strateski ciljevi	41
5.2. Ciljevi strategije	42
5.3. Pokazatelji učinka.....	43
6. KLJUČNE INTERVENCIJE IZ STRATEGIJSKE	45
7. PRAĆENJE I PROCENA SPROVOĐENJA STRATEGIJE	45
7.1 Praćenje i izveštavanje o strategiji.....	45
7.1.1. Dužnosti i odgovornosti	46
8. FINANSIJSKI UTICAJ SPROVOĐENJA STRATEGIJE	47
8.1 Ukupna procena troškova aktivnosti	47
8.2 Procena troškova prema strateškim i specifičnim ciljevima.....	47
8.3 Izvori finansiranja strategije	47
9. AKCIONI PLAN	48

2. SPISAK SKRAĆENICA

MRR	Ministarstvo za regionalni razvoj;
KP-KSP	Kancelarija premijera - Kancelarija za strateško planiranje;
KPEI/KP	Kancelarija premijera za evropske integracije;
MLU	Ministarstvo lokalne samouprave;
MF	Ministarstvo finansija;
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite;
MON	Ministarstvo obrazovanja i nauke;
MEŽS	Ministarstvo ekonomije i životne sredine
MTI	Ministarstvo trgovine i industrije;
MPŠRR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja;
MI	Ministarstvo infrastrukture;
ASK	Agencija za statistiku Kosova;
AKO	Asocijacija kosovskih opština;
SO	Skupština opštine;
KSV	Koordinacioni sekretarijat Vlade;
PV	Program Vlade;
GPRV	Godišnji plan rada Vlade;
SOR	Srednjoročni okvir rashoda;
NSR	Nacionalna strategija za razvoj;
JI	Javne investicije;
NKR	Nacionalna kancelarija revizije;
NSR	Nacionalna strategija za razvoj;
NPER	Nacionalni program za ekonomske reforme;
NPSSSP	Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju;
SPOK	Strateški plan obrazovanja na Kosovu.

1. IZVRŠNI REZIME

Strategija za regionalni razvoj za period 2020-2030 je osnovni dokument koji utvrđuje strateški okvir politike Vlade za postizanje ravnomernog i održivog razvoja regiona zemlje i za prevazilaženje razlika/nejednakosti unutar i međuregionalnom u smislu evropske politike kohezije i postizanje održivog i sveobuhvatnog rasta.

Strategija za regionalni razvoj 2020-2030 utvrđuje dugoročne ciljeve i prioritete politike regionalnog razvoja i omogućava koordinaciju ostalih sektorskih politika za ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj na Kosovu. U tom smislu, ova Strategija sadrži jasno utvrđene ciljeve, predviđa ostvarivanje radnji i funkcionisanje mehanizama koji omogućavaju postizanje ovih strateških prioriteta u oblasti regionalnog razvoja i među-institucionalne koordinacije.

Očekuje se da će strategija imati tri strateška cilja i to kao u nastavku:

- Strateški cilj: 1. Koordinacija politika regionalnog razvoja

U nedostatku zakonskog okvira za regionalni razvoj na Kosovu, jedan od ciljeva strateškog dokumenta je izrada, koordinacija i usvajanje politika za ravnomerni regionalni razvoj. U prvoj godini sprovođenja ove strategije biće sprovedene potrebne radnje i postupci za izradu zakonodavstva o ravnomernom regionalnom razvoju, u koordinaciji i saradnji sa svim odgovarajućim institucijama i drugim akterima. Sa ovim politikama biće definisane oblasti regionalnog razvoja, definisanje investicionih potreba, koordinacija investicija, rad i funkcionisanje mehanizama koji će se baviti planiranjem i sprovođenjem programa itd.

- Strateški cilj: 2. Ravnomerni regionalni razvoj i regioni sposobni za međuregionalnu konkurenciju;

Ravnomerni regionalni razvoj se podrazumeva kao proces smanjenja razlika u pogledu društveno-ekonomskog razvoja i poboljšanja kvaliteta života u razvojnim regionima. Ravnomerni regionalni razvoj se ne može postići bez izgradnje kapaciteta regiona kako bi se postigla istinska međuregionalna konkurencija. Potrebno je preduzeti mere za rast međuregionalne konkurencije kako bi se postigli viši nivoi produktivnosti, zapošljavanja i prosperiteta.

Regionalna konkurentnost je sposobnost regiona da obezbedi privlačno i održivo okruženje za firme i stanovnike za život i rad.¹

---

¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/201701_regional_competitiveness2016.pdf str. 2

- Strateški cilj: 3. Održivi regionalni razvoj zasnovan na prirodnim, ekonomskim, kulturnim i ljudskim resursima;

Korišćenje prirodnih i ekonomskih resursa jedan je od osnova koji igra suštinsku ulogu u lokalnom i regionalnom ekonomskom razvoju. Promocija kulturne raznolikosti, prirodnih resursa i ljudskih kapaciteta u funkciji regionalnog ekonomskog razvoja neophodna je za održivi ekonomski razvoj.

Strategija za regionalni razvoj prikazuje i jasnu argumentaciju ciljeva kroz pokazatelje, a ova strategija se usredsređuje na smanjenje regionalnih razlika na osnovu prakse u regionu i šire, što će biti i u skladu sa politikama EU za regionalni razvoj.

Uspostavljanje mehanizama za društveno-ekonomski razvoj može se baviti pitanjem koje Kosovo ranije nije tretiralo u pogledu regionalnog društveno-ekonomskog razvoja, na osnovu analitičkih dokumenata koje je pripremio MRR i u saradnji sa resornim ministarstvima i odgovarajućim institucijama bavi se predlozima za Vladu koji daju orijentaciju za ravnomerni razvoj, zasnovan na činjeničnim podacima koji prethodno dobijaju saglasnost od određenog međuinstitucionalnog mehanizma.

Kao što je gore pomenuto, strateška orijentacija Ministarstva za regionalni razvoj u skladu je sa konceptom OECD-a (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) za regionalni razvoj.

Shodno tome, Strategija za regionalni razvoj kroz predložene aktivnosti ima za cilj da obezbedi održivi ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj na Kosovu.

2. UVOD

Ravnomerni regionalni razvoj kao politika smatra se kao na ekonomskoj, tako i na društvenoj, i na političkoj osnovi. Politika ravnomernog regionalnog razvoja interveniše kako bi ispravila nejednakosti između različitih regiona neke zemlje, a takođe i podigla životni standard na viši nivo sa jednakom stopom.

Strategija za regionalni razvoj odražava izazove, probleme i prepreke na Kosovu u oblasti regionalnog razvoja koje treba rešiti kako bi se podsticao jednak razvoj i usklađivanje sa politikama regionalnog razvoja EU-a. U tom smislu, strategija predviđa brojne aktivnosti koje treba sprovesti kako bi se rešili izazovi i prepreke u oblasti regionalnog razvoja na Kosovu.

Ova strategija je izrađena u skladu sa prilogom 21. Uredbe (VRK) br. 16/2017 o izmenama i dopunama Uredbe br. 02/2011 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije premijera i ministarstava, izmenjena i dopunjena Uredbom br. 07/2011 i Uredbom br. 14/2017, gde se navodi da je Ministarstvo za regionalni razvoj nadležno za izradu, sprovođenje i koordinaciju politika za regionalni razvoj.

Ovaj dokument je uzeo u obzir i važeće zakonodavstvo koje se odnosi na regionalni razvoj, nacionalne i sektorske strategije. Ovaj dokument je pripremljen uzimajući u obzir prioritete Vlade: (napišite koje) striktnom primenom uputstva data u Priručniku za planiranje, razvoj i praćenje strateških dokumenata i njihovih akcionih planova.

Strategija za regionalni razvoj povezana je sa Programom Vlade Republike Kosovo 2020-2024, sa stubom razvijene ekonomije i modernizacije države;

- Strategija za regionalni razvoj povezana je sa Nacionalnom strategijom za razvoj (NSR), u smislu rešavanja glavnih prepreka za razvoj Kosova i predstavlja dokument razvojnih inicijativa koji su nacionalni ciljevi sa širokim društvenim konsenzusom;

- Strategija za regionalni razvoj povezana je sa Nacionalnim programom za ekonomske reforme (NPER) 2019-2021 u smislu poboljšanja poslovnog okruženja i podsticanja u najvećoj mogućoj meri poslovanja u privatnom sektoru;

- Strategija za regionalni razvoj povezana je sa Srednjoročnim okvirom rashoda (SOR) 2019-2021, jer je to glavni dokument na osnovu kojeg se izrađuje budžet Vlade Republike Kosovo. Glavni cilj SOR-a je pružanje analize na osnovu makroekonomskog okruženja u zemlji, kako bi se uspostavila osnova za planiranje budžeta za naredne godine u skladu sa strateškim prioritetima Vlade;

- Između ostalog, Strategija za regionalni razvoj povezana je sa SSP-om, uglavnom sa tačkom koja ističe da „Strane će pokušati da identifikuju mere za jačanje saradnje u regionalnom i lokalnom razvoju, kako bi doprinele ekonomskom razvoju i smanjenju regionalnih nejednakosti“.

2.1. Važeći zakoni

Važeće zakonodavstvo koje obuhvata oblast ekonomskog razvoja i međuopštinske saradnje u nedostatku zakona o regionalnom razvoju.

Zakon br. 04/L-010 o međuopštinskoj saradnji - uređuje međuopštinsku saradnju između opština Republike Kosovo za potrebe vršenja sopstvenih i proširenih nadležnosti u skladu sa Ustavom Republike Kosovo, važećim zakonom kao i Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi Saveta Evrope. Takođe uređuje i saradnju opština Republike Kosovo sa opštinama ili drugim institucijama lokalne samouprave van Republike Kosovo u okviru bratimljenja ili drugih oblika saradnje u okviru sopstvenih i proširenih nadležnosti opština. Ovaj zakon predviđa i sporazume o međuopštinskoj saradnji, gde dve ili više opština imaju pravo da zaključe sporazume o svojim zajedničkim ciljevima u oblasti opštinskih javnih usluga kao i lokalnog razvoja.

- zajednički lokalni interes
- vršenje jedne ili više sopstvenih ili proširenih nadležnosti opština

- slobodna volja opština da uspostave međuopštinsku saradnju
- podela uloga i odgovornosti između opština i udruživanje opštinskih resursa u cilju saradnje
- poboljšanje efikasnosti i ekonomičnosti opštinskih usluga za građane

Uredba o podsticanju međuopštinske saradnje - uređuje podsticanje i podršku međuopštinskoj saradnji i regionalnom društveno-ekonomskom razvoju. Posebno, utvrđuje oblasti/ nadležnosti kao i kriterijume za saradnju koji uključuju: lokalni i regionalni društveno-ekonomski razvoj, razvoj i korišćenje zemljišta, urbano i ruralno planiranje, zaštitu životne sredine, promociju i razvoj turizma, promociju i očuvanje kulturne baštine, razvoj međuopštinske infrastrukture kao i druga pitanja koja su sopstvena nadležnost opština.

Uredba o postupku međunarodne opštinske saradnje - utvrđuje oblik i postupak međunarodne opštinske saradnje između institucija lokalne samouprave Republike Kosovo sa opštinama i drugim institucijama lokalne samouprave van Republike Kosovo. Opštine imaju pravo da zaključe ugovore o administrativnoj i tehničkoj saradnji sa drugim institucijama lokalne samouprave van zemlje. Međunarodna saradnja može se povezati sa nekoliko oblasti kao što su ekonomski razvoj, urbano i ruralno planiranje, razvoj i korišćenje zemljišta, lokalna zaštita životne sredine, izgradnja i kontrola prema standardima, pružanje javnog obrazovanja, predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, javno zdravlje, javno stanovanje, razvoj infrastrukture, promocija i zaštita ljudskih prava kao i mnoga druga pitanja koja su u nadležnosti opština prema važećem zakonodavstvu na Kosovu.

Međutim, većina opština na Kosovu još uvek nema kapacitete da stvori efikasno okruženje za razvoj privatnog sektora i otvaranje novih radnih mesta za sve zajednice.

Zakon br. 03/ L-040 o lokalnoj samoupravi - utvrđuje punu vlast lokalnih organa što se tiče lokalnih interesa. Ovim zakonom se takođe utvrđuju jasne nadležnosti što se tiče organizovanja i funkcionisanja opštinskih organa, finansiranja opština, odnosa unutar opština, međuopštinske i prekogranične saradnje, kao i odnosa između opština i centralnog nivoa. Zakon o lokalnoj samoupravi navodi oblasti u kojima lokalne vlasti imaju isključivu nadležnost i one se vrše u skladu sa standardima utvrđenim važećim zakonom. Prema ovom zakonu, opštine imaju pravo na saradnju i uspostavljanje partnerstva sa drugim opštinama Republike Kosovo, u okviru svojih nadležnosti za obavljanje funkcija od zajedničkog interesa. Opštine takođe imaju pravo da zaključe sporazume o saradnji sa stranim organima lokalne samouprave.

Zakon br. 05 / L-079 o strateškim investicijama u Republici Kosovo

Ovaj zakon ima za cilj podsticanje, privlačenje i stvaranje uslova za realizaciju strateških investicija u Republici Kosovo, kao i utvrđivanje upravnih postupaka i kriterijuma za procenu, izbor, sprovođenje i nadzor strateških projekata kao i utvrđivanje postupaka za davanje na korišćenje imovine Republike Kosovo radi sprovođenja strateških investicionih projekata. Status strateške investicije ili strateškog investicionog projekta može se dobiti prema kriterijumima i postupcima utvrđenim zakonom, za projekte iz prioritarnih sektora ekonomskog i društvenog razvoja koji doprinose ekonomskom rastu, zapošljavanju

i primeni novih tehnologija, povećanju konkurentnosti ekonomije Kosova, povećanju izvoza i smanjenju trgovinskog deficita i uglavnom utiču na rast blagostanja i životnih uslova građana Republike Kosovo u sektorima kao što su: energija sa infrastrukturom i rudnicima, transport i telekomunikacije, turizam, prerađivačka industrija, poljoprivreda i prehrambena industrija, zdravstvo, industrijski parkovi i tehnologija, upravljanje otpadnim vodama i otpadom.

Zakon br. 02 / L-33 o stranim ulaganjima

Glavni cilj ovog zakona je da unapredi i podstiče strane investicije na Kosovu obezbeđivanjem stranim investitorima prava kao i osnovnu i izvršnu garanciju koja stranim investitorima daju osiguranje da oni i njihove investicije budu zaštićene i pravično tretirane, kao i u potpunom skladu sa principom vladavine prava i međunarodno prihvaćenim standardima i praksama. Unapređenjem i podsticanjem stranih investicija na Kosovu, ovaj zakon ima za cilj da pomogne opštem ekonomskom razvoju Kosova, posebno razvoju snažnog, konkurentnog i angažovanog privatnog sektora u raznim granama ekonomije.

Zakon br. 04 / L-159 o ekonomskim zonama

Ovaj zakon ima za cilj osnivanje ekonomskih zona, slobodnih ekonomskih zona, stvaranje osnova za izradu nacionalnog plana za ekonomske zone, lokacije ekonomskih zona, način korišćenja ekonomskih zona, promocije ekonomskih zona, izradu nacionalnog plana za ekonomske zone i formiranje nacionalnog saveta za ekonomske zone. Ovaj zakon utvrđuje prava i obaveze osnivača, korisnika/ operatera i drugih subjekata koji obavljaju aktivnosti u vezi sa ekonomskim zonama, vrstu aktivnosti koja se obavlja unutar ekonomskih zona, način prometa robe kroz njih i fiskalne olakšice koje se predviđaju u tom okviru. Stvaranje ekonomskih zona ima za cilj: podsticanje i promovisanje investicija na Kosovu obezbeđujući investitorima odgovarajuću infrastrukturu za sprovođenje poslovnih aktivnosti. Podsticanje privatnih investicija u proizvodne delatnosti. Podrška opštem ekonomskom razvoju Kosova, posebno u privatnom sektoru. Otvaranje novih radnih mesta i stvaranje prihoda, koncentracija preduzeća na određenom mestu i njihovo promovisanje. Stvaranje uslova poslovanjima za lakši pristup prevozu, snabdevanju energijom, vodom i uslugama za podršku preduzeća. Povećavanje konkurencije u domaćem i međunarodnom poslovanju. Privlačenje naprednih tehnologija i povećanje konkurentnosti domaćih proizvoda i usluga. Ubrzavanje regionalnog razvoja i širenje ekonomskih veza između kosovskog i međunarodnog tržišta, ubrzavanje kretanja robe i kapitala.

Zakon br. 04 / L-176 o turizmu

Ovaj zakon utvrđuje pravni osnov i institucionalni okvir, principe i pravila za razvoj i promociju turizma, uspostavljanje i razvoj standarda turističkih usluga. Delokrug: Ovaj zakon uređuje odnose između javnih institucija i privatnih subjekata, fizičkih i pravnih lica, domaćih ili stranih, koja se bave turističkim delatnostima, utvrđuje prava i obaveze učesničkih subjekata u oblasti turizma u skladu sa standardima

utvrđenim važećim zakonom. 3 Principi ovog zakona su: ekonomska efikasnost, investicije u oblasti turizma, dobrovoljna registracija, očuvanje kulturne baštine, zaštita životne sredine i zaštita potrošača.

Zakon br. 03 / L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju

Cilj ovog zakona je utvrđivanje politika za razvoj poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovaj zakon utvrđuje ciljeve, mere i program poljoprivrednih politika i ruralnog razvoja na osnovu Plana za ruralni i poljoprivredni razvoj. Ovaj zakon definiše odredbe o pružanju javnih poljoprivrednih usluga, istraživanju i stručnom osposobljavanju, bazi podataka i informacijama u oblasti poljoprivredne i ruralno razvojne politike. Merama za sprovođenje poljoprivredne politike i ruralnog razvoja se ciljaju ovi opšti ciljevi zakona:

Konkurencija u poljoprivrednoj i ruralnoj proizvodnji, koja povećava njene konkurentne sposobnosti kako na domaćem, tako i na inostranom tržištu, koje se omogućavaju povećanjem produktivnosti i efikasnosti ekonomskih delatnosti u ruralnim područjima;

Povećanje prihoda za ruralno stanovništvo, poboljšanjem njihovog blagostanja kroz poboljšane uslove rada i života, kao i stvaranjem jednakih mogućnosti za sve marginalizovane grupe. Ekonomska stabilnost, garancijom da poljoprivredna proizvodnja bude održiva;

Kvalitet prehrambenih proizvoda koji garantuju da prehrambeni lanac bude stabilnog kvaliteta i da ispunjava utvrđene standarde;

3. METODOLOGIJA

Izrada Strategije za regionalni razvoj je određena kao jedan od prioriteta Vlade Republike Kosovo, na osnovu Akcionog plana ... za sprovođenje programa Vlade, plana rada Vlade Republike Kosovo za period 2017-2021 i koncept dokumenta za regionalni razvoj na Kosovu usvojenog odlukom Vlade br. 13/61 od 22.08.2018. godine. Kao prvi korak preduzet u izradi ove strategije, formirana je međuministarska radna grupa koju su sačinili institucionalni predstavnici, civilno društvo, donatori i spoljni stručnjaci.

Tokom procesa izrade ove strategije održano je 7 sastanaka i sproveden je proces preliminarnih konsultacija sa opštinama, resornim ministarstvima, KSP-om i civilnim društvom. Dokument je takođe prošao putem onlajn platforme za javne konsultacije. Prikupljanje podataka za izradu dokumenta obavljeno je pripremom prethodnih analiza situacije, istraživanjem drugih strateških dokumenata kao i komentarima dobijenim tokom procesa konsultacija.

Za izradu ove strategije osnovana je Međuministarska radna grupa, uključujući sledeće institucije:

- Ministarstvo ekonomskog razvoja
- Ministarstvo lokalne samouprave

- Kancelarija premijera – Kancelarija za strateško planiranje;
- Kancelarija za evropske integracije/ KP;
- Ministarstvo finansija;
- Ministarstvo obrazovanja i nauke;
- Ministarstvo ekonomije i životne sredine;
- Ministarstvo trgovine i industrije;
- Ministarstvo rada i socijalne zaštite;
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja;
- Ministarstvo inostranih poslova i dijaspora;
- Ministarstvo infrastrukture;
- Agencija za statistiku Kosova;

Iz civilnog društva, deo Radne grupe su bili:

- Asocijacija kosovskih opština;
- Agencija za regionalni razvoj „Sever”
- Agencija za regionalni razvoj „Jug”
- Agencija za regionalni razvoj „Centar”
- Agencija za regionalni razvoj „Istok”
- Agencija za regionalni razvoj „Zapad”

4. Analiza trenutne situacije i glavni izazovi:

4.1. Opis trenutne situacije

Poreklo regionalnog razvoja na Kosovu poznato je ranije, ali u smislu više strukturnog korišćenja fondova EU-a poznato je od 2008. godine. Na inicijativu Ministarstva lokalne samouprave i uz podršku Kancelarije Evropske unije na Kosovu (KEU) je potpisano pet međuopštinskih sporazuma o partnerstvu za osnivanje pet agencija za regionalni razvoj. Ovi sporazumi su potpisani 16. decembra 2008. godine.

U nastavku gore navedenog, Vlada Kosova je 2009. godine započela proces planiranja programa prekogranične saradnje koji finansira EU sa susednim zemljama+ (Kosovo-Albanija; Kosovo-Makedonija), a godinu dana kasnije i Kosovo-Crna Gora. U svim ovim programima, regioni koji su predloženi za uključivanje kao prihvatljive zone u program sledili su NUTS III Evropsku klasifikaciju regiona (mada Kosovo ne primenjuje tu klasifikaciju). Klasifikacija regionalnih statističkih zona ili nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku poznata je po skraćenici NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics). Prema Direktivi Evropskog parlamenta i Saveta (REGULATION EC No. 1059/2003, Maj 2003) ova klasifikacija ima svoju hijerarhiju. Prema ovoj hijerarhiji postoje: - centralni nivo NUTS-0; - najniži nivo statističkih regiona NUTS-1 i NUTS-2; i - najniži nivo NUTS-3 (koji se sastoji od nekoliko opština).

Takva klasifikacija ima za cilj: merenje, odražavanje i upoređivanje vrednosti za različite pokazatelje društveno-ekonomskog razvoja, kao i prikupljanje sredstava koja će se koristiti kao prateći instrumenti određenih politika, sa uticajem na poboljšanje i ravnomernost razvoja u statistički klasifikovanim regionima (NUTS). – Broj stanovništva – je jedini kriterijum za regionalnu podelu prema uredbi EU. Kao osnova za to se uzimaju ekonomski regioni koji su predstavljeni od strane ARR-a:

Sporazum o međuopštinskoj saradnji Centar – Ekonomski region Centar

Sporazum o međuopštinskoj saradnji Istok – Ekonomski region Istok

Sporazum o međuopštinskoj saradnji Zapad – Ekonomski region Zapad

Sporazum o međuopštinskoj saradnji Jug – Ekonomski region Jug

Sporazum o međuopštinskoj saradnji Sever – Ekonomski region Sever

Ovaj model je stvoren sa ciljem za pokretanje veze (interfejsa) između zainteresovanih strana i lokalnih samouprava kroz uspostavljanje operativnih i sveobuhvatnih struktura partnerstva za pomoć zainteresovanim stranama u apsorpciji razvojnih fondova i grantova u cilju postizanja održivosti i jednakih mogućnosti za sve.

Kosovo je jedna od zemalja zapadnog Balkana. Na severu i istoku graniči se sa Srbijom (352 km), na jugu sa Makedonijom (159 km), na zapadu sa Albanijom (112 km) i na severozapadu sa Crnom Gorom (79 km). Kosovo ima površinu od 10.905,25 km². Osnovno stanovništvo Republike Kosovo prema „Proceni stanovništva za 2017. godinu“ broj rezidentnog stanovništva na Kosovu na kraju 2017. godine procenjuje se na ukupno 1.798.506 stanovnika, što je broj koji se uzima kao osnovni podatak za procenu broja stanovnika.

4.2. Analiza stanja prema statističkim regionima ASK-a i prema regionima Ministarstva ekonomije i životne sredine

U nastavku predstavljamo tabelu sa statističkim podacima prema 7 najvećih statističkih regiona Kosova: **Priština, Mitrovica, Peć, Prizren, Uroševac, Gnjilane i Đakovica.**

4.2.1 Region Priština

Površina regiona; Razvojni region Priština čine sedam opština: Priština, Podujevo, Lipljan, Obilić, Glogovac, Kosovo Polje i Gračanica. Razvojni region Priština graniči se sa regionom Prizrena na

jugoistoku, sa regionom Mitrovice na severoistoku, sa regionom Uroševca na jugoistoku i sa Srbijom na severoistoku. Razvojni region Priština ima ukupnu površinu od 2081 km² ili 19,0% od ukupne površine Kosova. **Struktura teritorije;** Od ukupne površine, iskorišćena površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 87.348,08 hektara, dok je obradivog zemljišta 47.663,32 hektara, bašte na celoj teritoriji centralnog regiona je 237.89 hektara, neiskorišćeno poljoprivredno zemljište je 3.427,71 hektara. Šumsko zemljište čini ukupno 16.801,72 hektara, dok nepoljoprivredna zemljišta čini ukupno 3.680,09 hektara. **Stanovništvo razvojnog regiona Priština;** Ovaj region ima 469.583 stanovnika ili 26,4% ukupnog stanovništva Kosova, gustina naseljenosti je 230 stanovnika po km², a ukupan broj naseljenih mesta u ovom regionu je 276 naseljenih mesta. Ovo ukazuje na mnogo veću koncentraciju stanovništva u regionu Prištine nego u drugim područjima kada je poznata činjenica da region Prištine čini oko 19,0% celokupne teritorije Kosova. **Infrastruktura;** Nivo infrastrukture u razvojnem regionu Prištine je na boljem nivou u poređenju sa drugim regionima. Procenat asfaltiranih lokalnih puteva u ovom regionu premašuje 60%, dok je 70% naseljenih mesta uključeno u sistem pijaće vode. Procenat naselja u sistemu za prečišćavanje otpadnih voda je 25%. U regionu Prištine prolazi autoput Vrbnica-Merdare, koji povezuje Kosovo sa Albanijom i Srbijom a preko Srbije sa zemljama EU, kao i autoput Priština-Skoplje koji povezuje Kosovo sa Makedonijom i preko makedonskih autoputeva povezuje se sa Grčkom i Srbijom. Kroz ovo područje prolazi pruga Priština - Kosovo Polje – Peć i nalazi se Međunarodni aerodrom u Prištini.

4.2.2 Region Mitrovica

Površina regiona; Razvojni region Mitrovica čine sedam opština: Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Leposavić, Zvečan, Zubin Potok, Vučitrn, Skenderaj. Region Mitrovice ima 2051 km² ili 18,8% teritorije Republike Kosovo. Razvojni region Mitrovice graniči se sa Srbijom na severu, sa razvojnim regionom Prištine na severoistoku i razvojnim regionom Peći na zapadu. Region Mitrovice ima 361 naseljenih mesta. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** Razvojni region Mitrovice ima 232.833 stanovnika ili 13,1% ukupnog stanovništva Republike Kosovo. Gustina naseljenosti je 110 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Korišćena površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 48.148,73 hektara (Nedostaje površina opština Severna Mitrovica, Leposavić i Zubin Potok). Vrste turizma koji se mogu razvijati u regionu Šalje su: planinski turizam, kulturni turizam, seoski turizam i eko-turizam. U razvojnem regionu Mitrovice uspostavljeno je nekoliko industrijskih zona; Poslovni park u južnoj Mitrovici u površini od 3,5 hektara, Industrijski park u Svinjaru -Mitrovici u površini od 48 hektara, Poslovni park u Doljane u opštini Zvečan, Poslovni park u Vučitrnu. **Infrastruktura;** Kada govorimo o regionu Mitrovice, možemo reći da je regionalna i lokalna putna infrastruktura na prosečnom nivou razvoja u poređenju sa ostalim regionima, iako se investicije u infrastrukturu generalno povećavaju. Magistralni put u ovom regionu prolazi zapadno od grada, duž reke Ibar i jezera Gazivode do Crne Gore i Jadranskog mora, dok je autoput Priština-Mitrovica u izgradnji. Što se tiče infrastrukture lokalnih puteva, razvojni region Mitrovice je u dobrom procentu razvijenosti, i to na osnovu statistike učinka 2017. godine, u statistici nedostaju podaci za opštine na severu teritorije.

4.2.3 Region Peć

Površinu regiona čine četiri opštine: Peć, Istok, Klina i Dečane sa ukupno 220 naseljenih mesta uključenih u region. Sa ukupnom površinom od 1660 km², ovaj region pokriva oko 15,2% površine Kosova. Graniči se sa Crnom Gorom na severozapadu, dok se sa regionom Đakovice graniči na zapadu, na severoistoku se graniči sa ekonomskim regionom Mitrovica. Region Peći se uglavnom proteže u ravnici Dukagjini, koja se graniči sa visokim planinama albanskih Alpi. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** ovaj region naseljava oko 214.254 stanovnika ili 12,0% ukupnog stanovništva. Gustina naseljenosti je 139 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Procenjuje se da region Peći ima oko 66.670,25 hektara poljoprivrednog zemljišta u njene četiri opštine, obradivog zemljišta ima oko 29.349,27 hektara, 7.446,58 hektara šuma, livada i pašnjaka 36.086,37, dok je nepoljoprivredna zemljišta 2.443,61 hektara. **Infrastruktura;** Infrastruktura u regionu Peći je relativno razvijena. Ovaj region je tačka povezivanja Kosova, koja se graniči sa Crnom Gorom (Dečane i Peć) i Srbijom (opština Istok). Poslednjih godina mnogo je uloženo u lokalne puteve, vodovod, kanalizaciju, energetske sistem i javnu rasvetu. Energetski sistem pokriva gotovo čitavu teritoriju razvojnog regiona Peći. Lokalna infrastruktura u ovom razvojnog regionu je dobra, preko 60% lokalnih puteva je asfaltirano, dok blizu 80% naseljenih mesta ima pristup sistemu pijaće vode.

4.2.4 Region Prizren

Površina regiona; Razvojni region Prizren čine četiri opštine: Prizren, Suva Reka, Dragaš i Mamuša. Region Prizrena prostire se u jugozapadnom delu Kosova. Graniči se sa Albanijom na jugozapadu, sa Makedonijom na jugoistoku, na istoku sa razvojnog regionom Uroševca i na severoistoku sa ekonomskim regionom Prištine. Ovaj region na svojoj teritoriji ima 156 naseljenih mesta. Razvojni region Prizrena ima 1433 km² ili 13,1% ukupne površine Kosova. **Stanovništvo razvojnog regiona Prizren;** to je drugi region po broju stanovnika na Kosovu, ovaj region ima 277.007 stanovnika ili 15,6% ukupnog stanovništva Kosova. Gustina naseljenosti je 203 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Korišćena površina poljoprivrednog zemljišta je 65.738,4 hektara, obradivog zemljišta i njiva je 13.270,92 hektara, bašte 144,46 hektara neiskorišćenog poljoprivrednog zemljišta 2.516,49 hektara, šumskog zemljišta 7.074,77, nepoljoprivredna zemljišta 1.439,98 hektara. Vinogradarstvo je tipično za ovaj region i zaslužuje posebnu pažnju. Ovaj sektor dominira u opštinama Suva Reka i Prizren. Pogodni agro-klimatski uslovi stvaraju značajan potencijal za dalji razvoj uzgoja grožđa i proizvodnje vina. Takođe povrtarstvo i voćarstvo imaju potencijal za razvoj i u velikoj meri se gaje u ovom regionu. **Infrastruktura;** Razvojni region Prizrena okarakterisan je kao region sa jednom od najrazvijenijih mreža lokalnih, regionalnih i autoputeva. U regionu Prizrena prolazi autoput Priština-Tirana, koji je autoput sa evropskim standardima. Autoput povezuje Kosovo sa zemljama regiona i sa lukom Drač i predstavlja stratešku liniju za razvoj pomorskog saobraćaja sa drumskim saobraćajem, što je veoma važan segment za ekonomiju Kosova. Razvojni region Prizrena ima veoma dobro organizovanu lokalnu infrastrukturu, preko 75% lokalnih puteva je asfaltirano i regulisano u ovom regionu. Procenat od 61,94% naseljenih mesta u ovom regionu imaju pristup sistemu pijaće vode. Dok je procenat naseljenih mesta koje imaju pristup sistemu za prečišćavanje otpadnih voda prilično nizak.

4.2.5 Region Uroševac

Površinu regiona čine pet opština: Uroševac, Elez Han, Kačanik, Štrpce i Štimlje. Graniči se sa razvojnim regionom Priština na severnoj strani, sa Srbijom na istoku, sa razvojnim regionom Prizren na zapadnoj i sa Makedonijom na južnoj strani. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** je naseljen sa oko 185.695 stanovnika ili 10,4% ukupnog stanovništva. Gustina naseljenosti u ovom regionu je 124 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Korišćena površina poljoprivrednog zemljišta je 38.772,92 hektara, ukupna površina obradivog zemljišta u regionu Uroševca je 14.836,78 hektara. Što se tiče površina sa baštama, razvojni region Uroševca ima ukupno 125,43 hektara bašti, površina livada i pašnjaka je 23.365,86 hektara, dok šumsko zemljište u regionu Uroševca čini ukupna površina od 6.554,74. **Infrastruktura;** Postojeći putevi u regionu Uroševca se protežu duž komunikacionih linija Albanija-Kosovo-Srbija-Makedonija. Infrastruktura u regionu Uroševca je značajno poboljšana poslednjih godina i na regionalnim i na lokalnim putevima. „Put 6“ koji uključuje deonicu Priština – Elez Han (Arbër Xhaferi) na granici sa Makedonijom dug je oko 65 kilometara i predstavlja autoput sa evropskim standardima koji je izgrađen u periodu 2015-2019. Ovaj autoput je veza glavne transportne mreže Jugoistočne Evrope. Železnička pruga koja je deo međunarodne železničke pruge uključuje sledeće gradove u regionu Uroševac: Uroševac, Kačanik i Elez Han. Procenat lokalnih puteva u razvojnom regionu Uroševca premašuje 63% asfaltiranih puteva, takođe je proširenje vodovodne mreže na dobrom nivou i proteže se na 58% teritorije.

4.3.6 Region Gnjilane

Površinu regiona čine sedam opština: Gnjilane - glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Kamenica, Klokot, Novo Brdo, Ranilug, Parteš i Vitina. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** naseljava ga oko 188.188 stanovnika ili 13,0% ukupnog stanovništva. Gustina naseljenosti u ovom regionu je 142 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Korišćena površina poljoprivrednog zemljišta je 54.909,88 hektara, ukupna površina obradivog zemljišta u regionu Gnjilana iznosi 23.214,97 hektara. Što se tiče površina bašti, razvojni region Gnjilana ima ukupno 160,42 hektara bašti, površina livada i pašnjaka je 30.911,37 hektara, dok šumsko zemljište u regionu Gnjilana čini ukupnu površinu od 6.753,09 hektara. **Infrastruktura;** Postojeći putevi u regionu Gnjilana protežu se duž saobraćajnih linija Albanija-Kosovo-Srbija-Makedonija. Infrastruktura u regionu Gnjilana se značajno poboljšala poslednjih godina i na regionalnim i na lokalnim putevima. „Put 6“ koji uključuje deonicu Priština – Elez Han (Arbër Xhaferi) na granici sa Makedonijom je dug oko 65 kilometara i predstavlja autoput sa evropskim standardima koji je izgrađen u periodu 2015-2019. Ovaj autoput je veza glavne transportne mreže Jugoistočne Evrope. Procenat lokalnih puteva u razvojnom regionu Gnjilana premašuje 63% asfaltiranih puteva, takođe je proširenje vodovodne mreže na dobrom nivou i proteže se na 58% teritorije.

4.2.7 Region Đakovica

Površinu regiona čine četiri opštine: Đakovica, Junik, Mališevo i Orahovac sa ukupno 314 naseljenih mesta obuhvaćenih regionom. Sa ukupnom površinom od 1247 km² ovaj region pokriva oko 11,4% površine Kosova. Graniči se sa regionom Peći na severozapadu, dok se na jugozapadu graniči sa regionom

Prizren i Albanijom. Region Đakovice se proteže uglavnom u ravnici Dukagjini koja se graniči sa visokim planinama albanskih Alpi. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** ovaj region naseljava oko 211.461 stanovnika ili 11,9% ukupnog stanovništva. Gustina naseljenosti je 139 stanovnika na 1 km² **Struktura teritorije;** Procenjuje se da region Đakovice ima oko 258.046,87 hektara poljoprivrednog zemljišta u svoje četiri opštine, obradivo zemljište oko 26.152,28 hektara, 11.588,71 hektara šuma, livada i pašnjaka 22.918,63 hektara, dok su nepoljoprivredna zemljišta 2.385,07 hektara. **Ekonomska situacija;** Ekonomske zone uspostavljene u ovom regionu su; „Američka ekonomska zona“ u Đakovici sa površinom od 500 hektara zemljišta koja je u početnoj fazi, još uvek nema uspostavljenih poslovanja u ovoj zoni i Industrijski park u Đakovici. **Infrastruktura;** Infrastruktura u regionu Đakovice je relativno razvijena. Ovaj region je tačka povezivanja Kosova, koja se graniči sa Albanijom (Đakovica i Junik). Poslednjih godina je mnogo uloženo u lokalne puteve, vodovod, kanalizaciju, energetske sistem i javnu rasvetu. Energetski sistem pokriva gotovo čitavu teritoriju razvojnog regiona Đakovica. Lokalna infrastruktura u ovom razvojnog regionu je dobra, preko 60% lokalnih puteva je asfaltirano, a blizu 80% naselja ima pristup sistemu pijaće vode.

Tabela statističkih regiona na Kosovu

Regionalne statističke zone NUTS-3	Obuhvaćene opštine	Površ. (u km ²)	% obuhvaćene površine	Br. stanovništva	% obuhvaćeno stanovništva
Regionalna zona Priština	Opština Priština – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Glogovac, Kosovo Polje, Gračanica, Lipljan, Obilić i Podujevo.	2081	19.0	469.583	26.4
Regionalna zona Mitrovica	Opština Južna Mitrovica – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Severna Mitrovica, Leposavić, Skenderaj, Vučitrn, Zvečan i Zubin Potok.	2051	18.8	323.833	13.1
Regionalna zona Peć	Opština Peć – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Dečane, Istok i Klina.	1660	15.2	214.254	12.0
Regionalna zona Prizren	Opština Prizren – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Dragaš, Mamuša i Suva Reka.	1433	13.1	277.007	15.6

Regionalna zona Uroševac	Opština Uroševac – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Elez Han, Kačanik, Štrpce i Štimlje	1021	9.4	185.695	10.4
Regionalna zona Gnjilane	Opština Gnjilane – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Kamenica, Klokot, Novo Brdo, Ranilug, Parteš i Vitina.	1413	13.0	188.188	10.6
Regionalna zona Đakovica	Opština Đakovica – glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Junik, Mališevo i Orahovac.	1247	11.4	211.461	11.9

4.3. Razvojni regioni prema grupisanju opština od strane MRR-a koje je sledilo logiku razvojnih programa koje EU trenutno primenjuje.

4.3.1. Razvojni region Centar

Razvojni region Centar se graniči sa južnim regionom na jugoistoku, severnim regionom na severoistoku, sa istočnim regionom na jugoistoku i Srbijom na severoistoku. **Površina regiona;** Razvojni region Centar čine osam opština: Priština, Podujevo, Lipljan, Obilić, Glogovac, Štimlje, Kosovo Polje i Gračanica. Razvojni region Centar ima ukupnu površinu od 2.215,52 km² ili 20,31% ukupne površine Kosova. **Struktura teritorije;** Od ukupne površine, iskorišćena površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 87.348,08 hektara, dok obradivog zemljišta je 47.663,32 hektara, bašte na celoj teritoriji centralnog regiona je 237,89 hektara, neiskorišćenog poljoprivrednog zemljišta je 3.427,71 hektara. Šumsko zemljište čini ukupno 16.801,72 hektara, dok nepoljoprivredna zemljišta čine 3.680,09 hektara. **Stanovništvo razvojnog regiona Centar;** Ovaj region ima 511.562 stanovnika ili 28,44% ukupnog stanovništva Kosova, gustina naseljenosti je 230 stanovnika na 1 km², a ukupan broj naseljenih mesta je 299 naseljenih mesta u ovom regionu. To ukazuje na mnogo veću koncentraciju stanovništva u regionu Centar nego u drugim područjima kada je poznato da region Centar čini oko 20,31% celokupne teritorije Kosova. **Infrastruktura;** Nivo infrastrukture u regionu Centar je na boljem nivou u odnosu na druge regione. Procenat asfaltiranih lokalnih puteva u ovom regionu premašuje 60%, dok je 70% naseljenih mesta uključeno u sistem pijaće vode. Procenat naseljenih mesta uključenih na sistemu za prečišćavanje otpadnih voda je 25%. U regionu Centar prolazi autoput Vrbnica-Merdare, koji povezuje Kosovo sa Albanijom i Srbijom a preko Srbije sa zemljama EU, kao i autoput Priština-Skoplje, koji povezuje Kosovo sa Makedonijom a preko makedonskih autoputeva povezuje se sa Grčkom i Srbijom. Kroz ovo područje prolazi železnička pruga Priština - Kosovo Polje - Peć a nalazi se i Međunarodni aerodrom u Prištini. Ovaj region ima najrazvijeniju infrastrukturu na Kosovu, dobro izgrađene lokalne puteve, raskrsnice međunarodnih železnica i u ovom regionu se nalazi Međunarodni aerodrom. **Ekonomska situacija;** Najistaknutiji profili preduzeća u regionu Centar su profili samostalnih preduzeća, za kojima slede društva

sa ograničenim odgovornostima i generalna partnerstva. Najrazvijeniji sektori su trgovina na veliko i malo, građevinarstvo i usluge. Ekonomske / poslovne zone u ovom regionu su: Poslovni park u Glogovcu koji je odlukom Vlade Kosova proglašen ekonomskom zonom 18. 08. 2010. godine. Park se nalazi na 22. kilometru duž autoputa Priština - Peć, u selu Gornja Koretica. Park pruža idealno mesto sa fizičkom infrastrukturom i kvalitetnim uslugama. Ima površinu od 24 hektara koja pruža mesta različitih veličina za preduzeća, uglavnom za sektor proizvodnje i usluga. Tu je smešteno oko 40 preduzeća. Svaka parcela ima direktan pristup glavnim putevima Parka i ima pojedinačna priključenja sa glavnom mrežom parka kanalizacijom, vodom, telefonom, internetom itd. Industrijski park u selu Čučuljaga u Lipljanu je izgrađen 2016. godine, sa površinom od 56 ha. Ministarstvo trgovine i industrije zajedno sa opštinom Lipljan je započelo ulaganje u uređenju fizičke infrastrukture u ovoj ekonomskoj zoni - prva faza. Planirano je da u narednim godinama MTI nastavi sa zajedničkim ulaganjima i dovršetkom fizičke infrastrukture kako bi se stvorili bolji uslovi za preduzeća. Ovaj industrijski park se nalazi u početnoj fazi infrastrukturnih ulaganja i postoji mali broj preduzeća u ovom industrijskom parku. Tehnološki park u Štimlju je izgrađen 2013. godine, površine 10,70 ha. Tehnološki park u Štimlju se nalazi na drugom kilometru na autoputu Štimlje-Uroševac (M-25.3). Tehnološki park se nalazi u blizini grada, u blizini magistralnog puta, na raskrsnici puteva između Skoplja, Prištine i Tirane. Ovaj tehnološki park ima fizičku infrastrukturu (puteve, vodovod, kanalizaciju, atmosfersku kanalizaciju, trotoare i rasvetu). U ovom tehnološkom parku se nudi oslobađanje od plaćanja poreza na građevinske dozvole i na opštinske takse za poslovne aktivnosti, postoji prostor koji je dostupan u zavisnosti od zahteva preduzeća, tu su smeštena dva preduzeća koja obavljaju svoju poslovnu delatnost i tri druga preduzeća su u fazi ugovaranja. Postoje i ekonomske zone u Lipljanu u blizini QMI-a, ekonomska zona u Babušu. Pored infrastrukture u nekim industrijskim zonama, izazov i dalje ostaje privlačenje investicija uzimajući u obzir izvršenje niz postupaka za obezbeđivanje prostora u industrijskim zonama koje demotivise potencijalne investitore. Važno je pregledati i preispitati politike, procedure i podršku pruženu lokalnim i stranim investitorima na osnovu najboljih praksi u regionu. Razvojni region Centar ima najveći broj koncentracija preduzeća, jer se u ovom regionu nalazi glavni grad Kosova, a većina domaćih i stranih preduzeća je koncentrisano u glavnom gradu. U razvojnem regionu Centar postoje 68.133 registrovanih preduzeća. Dok vrste preduzeća uključuju najrazličitije; samostalna preduzeća, strane kompanije, poljoprivredne zadruge, javna i društvena preduzeća, partnerstva, generalna partnerstva, akcionarska društva i društva sa ograničenom odgovornošću. Samostalna preduzeća imaju najveći broj u regionu Centar sa brojem od 45.626, za kojim slede preduzeća sa ograničenom odgovornošću od 17.667 i generalna partnerstva sa brojem od 1.822 preduzeća. **Zaposlenost;** Razvojni region Centar ima najveći ekonomski potencijal za pružanje radnih mesta, s obzirom na koncentraciju državnih institucija, stranih predstavništava i organizacija, kao i predstavništva lokalnih i međunarodnih poslovnih kompanija. Međutim, čak i razvojni region Centar se suočava sa nezaposlenošću. Prema podacima Zavoda za zapošljavanje, izveštaj 2017. godine, ukupan broj tražilaca posla u razvojnem regionu Centar je 24.457, dok je ponuda rada 2.327, dakle ovde se može videti odnos i velika razlika između ponude i potražnje za poslom, mada moramo uzeti u obzir činjenicu da ovi podaci ne odražavaju stvarnost na terenu, većina radne snage ne ide u biroa za zapošljavanje za registraciju. **Prosečna stopa nezaposlenosti;** Prema anketi o radnoj snazi postoje podaci o nezaposlenosti prema starosti, obrazovanju, trajanju, metodama istraživanja, prethodnom radnom iskustvu, ekonomskoj

aktivnosti, zanimanju, zatim podaci o neaktivnom stanovništvu prema starosti i obrazovanju, ali ovi podaci su samo opšteg nivoa, nema podataka o nivou nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou. Nedostatak zvaničnih podataka o prosečnoj stopi nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i lokalnih i regionalnih statistika o BDP-u koji su ključni pokazatelji za izračunavanje nivoa regionalnog razvoja i neravnoteže između regiona predstavlja izazov koji treba rešavati u budućnosti. **Obrazovni sistem;** Infrastruktura i kvalitet obrazovnih usluga u razvojnom regionu Centar je na vrlo dobrom nivou. Izgrađen je i popravljen veliki broj školskih i univerzitetskih ustanova. Prema statistikama javnog obrazovanja 2017-2018, broj škola u razvojnom regionu Centar u osnovnom i nižem srednjem obrazovanju je 244, dok je u višem srednjem obrazovanju 32. Ukupno je 276 škola u razvojnom regionu Centar osnovnog, nižeg srednjeg obrazovanja, i višeg srednjeg obrazovanja. Što se tiče broja specijalnih škola u razvojnom regionu Centar, prema statistikama javnog obrazovanja 2017-2018, postoje 2 specijalne škole. Ministarstvo rada i socijalne zaštite, preko Agencije za zapošljavanje Republike Kosovo, upravlja sa osam centara za stručno osposobljavanje (CSO) sa 69 radionica i 30 različitih profesija. U ovim centrima se vrši obuka i prekvalifikacija lica koja su registrovana kao lica koja traže posao, nezaposlena i lica i oni koji primaju usluge za orijentisanje u karijeri pri svim zavodima za zapošljavanje u opštinama. Prema statistikama za javno visokoškolsko obrazovanje u razvojnom regionu Centar postoji javni univerzitet na nivou bachelor, dok na privatnom nivou bachelor studija pružaju 14 privatnih koledža. **Prirodni resursi;** Razvojni region Centar je bogat prirodnim resursima, jezerima i rekama. Glavna veštačka jezera u razvojnom regionu centar su Batlavsko jezero (Podujevo) veličine od 3.27 km² i jezero Badovac (Priština) sa 2.57 km². Ova dva jezera se uglavnom koriste za pijaću vodu, ali i za navodnjavanje. Razvojni region Centar je bogat mineralnim resursima, posebno lignitom i niklom, ali ima i rezerve olova, cinka itd. Postojanje mineralnih resursa predstavlja dobru priliku za razvoj mineralne i energetske industrije. Poznato je da je opština Obilić bogata prirodnim resursima što je čini povoljnim ekonomskim područjem, veliki resursi uglja se eksploatišu i koriste za proizvodnju električne energije u termoelektranama Kosovo A i B. U opštini Podujevo takođe postoji rudnik i to je rudnik Dražnja koji se nalazi u selu Hrtica. Ovaj rudnik je bogat olovom, srebrom, zlatom i cinkom. U rudniku nikla „Staro Čikatovo“ postoje dva izvora (mineralna tela): „Duškaja“ i „Suka“. Geološke rezerve u dva rudnika (Glavica i Čikatovo) procenjuju se na oko 13 Mt sa prosečnim sastavom nikla od 1,31% i kobalta od 0,06% .17. **Turizam;** U razvojnom regionu Centar najviše su razvijeni urbani i kulturni turizam, jer se u ovom regionu nalazi glavni grad koji privlači posetioce iz različitih zemalja. Etnološki muzej, stambeni kompleks „Emin Gjiku“ nalazi se u starom jezgru grada Prištine, spomenik New Born i ideja bojenja svakog 17. februara, doveli su do toga da svake godine ovaj spomenik bude atrakcija za turiste koji cene ideju promene boja ovog objekta. Muzej Kosova, koji sadrži više od 50.000 različitih eksponata, osnovan je 1949. godine, dok njegova zgrada u stilu austrougarske arhitekture datira iz 1989. godine, Galerija umetnosti Kosova. Priština ima preko 30 drugih turističkih mesta. Opština Podujevo ima pogodne prostore za turizam. Batlavako jezero je atrakcija za posetioce. 66% teritorije opštine Podujevo uključuje planine koje predstavljaju dodatnu atrakciju za posetu i koja su pogodna za planinarenje. Ulpiana je spomenik kulturne baštine od velike istorijske vrednosti u blizini Gračanice, grad koji je osnovan početkom drugog veka. Arheološka iskopavanja dala su tragove predrimskog života i dokazuju da je Ulpiana nastavak ilirskog naseljenog mesta i da je vrhunac ekonomskog i kulturnog razvoja ovaj grad dostigao krajem III i

početkom IV veka. Sve ovo čini Ulpianu jednim od najomiljenijih turističkih mesta na Kosovu. U ovom regionu postoje i druga turistička mesta sa verskim kulturnim nasleđem, poput džamija i raznih crkava.

Razvojni potencijali:

- Ekonomski i kulturni odnosi i saradnja u raznim oblastima podstaknuti su činjenicom da Priština, glavni grad Kosova, pripada ovom regionu i igra ulogu nacionalnog i međunarodnog administrativnog, ekonomskog i kulturnog centra i ima mnogo potencijala u poređenju sa drugim regionima;
- Glavni gradovi su centri koji razvijaju konkurenciju i zapošljavanje i mogu se smatrati promotorima inovacija i rasta, kao i centri za obrazovanje, nauku, socijalnu, kulturnu i etničku raznolikost, pružajući niz usluga i kulturnih atrakcija u njihovoj okolini.
- Ovaj region pruža povoljno okruženje za inovacije i poslovanje zahvaljujući koncentraciji finansijskih, materijalnih i ljudskih resursa (pozitivni trendovi u pogledu rasta stanovništva) u regionu i posebno u glavnom gradu i dostupnosti kvalifikovanih stručnjaka u različitim sektorima ekonomije;
- Razvoj preduzeća, trgovine i turizma podržava infrastruktura i uslovi za poslovanje, drumski transport, železnice, mreža glavnih puteva i autoputeva i Međunarodni aerodrom u Prištini;
- Razvojni region Centar i ostaje jedan od najvećih i najvažnijih regiona u građevinskom sektoru na Kosovu, jer se procenjuje da ima najveći broj aktivnih kompanija na Kosovu, drugi sektori sa potencijalom su sektor prerade hrane, IKT preduzeća, proizvodnja tekstilnih proizvoda i poljoprivreda;

Glavni izazovi

- Jačanje ekonomskih zona, poslovnih parkova i biznis inkubatora, stvaranje tehničke infrastrukture, olakšavanje procedura i stvaranje šeme podrške zapošljavanja za domaće i strana poslovanja koja bi bila privlačna za privlačenje strateških investicija u proizvodnju sa specifičnom svrhom izvoza. Trenutno politike ne pogoduju privlačenju investicija u ovim zonama.
- Generisanje novih održivih radnih mesta, posebno za mlade ljude i diplomirane studente, uspostavljanje partnerstva sa akterima iz javnog i privatnog sektora radi podrške održivim programima prakse i zapošljavanja.
- Stvaranje uslova za samostalan razvoj regionalnih klastera/grupacija poslovanja, smatra se da će klasteri/grupacije povećati produktivnosti kojom se kompanije mogu da se takmiče na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. Klasteri/grupacije imaju potencijal da utiču na povećanje produktivnosti kompanija u grupi, podstičući inovaciju u ovoj oblasti i stimulišući nove biznise u ovoj oblasti.

4.3.2 Razvojni region Istok

Površina regiona sastoji se od jedanaest opština: Uroševac, Gnjilane, Elez Han, Kačanik, Novo Brdo, Štrpce, Vitina, Klokot, Ranilug i Parteš. Pokriva oko 2.298,50 km² ili 21% ukupne površine Kosova. Razvojni region Istok ima 293 naseljenih mesta. On se graniči sa razvojnim regionom Centar na severu, sa Srbijom na istoku, razvojnim regionom Jug na zapadnu i sa Makedonijom na jugu. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** naseljen je sa oko 327.960 stanovnika ili 18,23% ukupnog stanovništva. Gustina naseljenosti u ovom regionu iznosi 142 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Iskorišćena površina poljoprivrednog zemljišta je 87.555,12 hektara, površina u regionu Istok je 34.365,61 hektara. Što se tiče površina sa baštama, razvojni region Istok ima ukupno 266 hektara bašti, površina livada i pašnjaka je 51.759,88 hektara, dok šumsko zemljište u regionu Istok čine ukupnu površinu od 12.476,52. **Infrastruktura;** Postojeći putevi u regionu Istok protežu se duž saobraćajne linije Albanija - Kosovo - Srbija - Makedonija. Infrastruktura u regionu Istok značajno se poboljšala poslednjih godina na regionalnim i lokalnim putevima. "Put 6" koji obuhvata deonicu Priština - Elez Han (Arber Xhaferi) na granici sa Makedonijom dug je oko 65 kilometara i predstavlja autoput sa evropskoim standardima koji je izgrađen u periodu 2015-2019. Ovaj autoput jes veza glavne saobraćajne mreže jugoistočne Evrope. Železnička pruga koja čini deo međunarodne železničke linije obuhvata ove gradove regiona Istok Uroševac, Kačanik i Elez Han. Procenat lokalnih puteva u regionu Istok u razvoju prelazi 63% asfaltiranih puteva, a proširenje vodovodne mreže je na dobrom nivou i proširilo se na 58% teritorije. **Ekonomska situacija;** Ekonomske zone uspostavljene u ovom regionu su; industrijski park u Vitini, Opština Vitina je pokrenula otvaranje Industrijskog parka u Gornjoj Budrizi površine 15,5 ha. U fazi je kompletiranja dokumentacije u skladu sa zakonodavstvom o ekonomskim zonama. Biznis inkubator u Gnjilanu, industrijska zona u Uroševcu. Profili preduzeća u regionu Istok su raznovrsni. Razvojni region Istok je region sa najvećim brojem opština. U regionu Istok registrovano je 34109 preduzeća. Dok vrste preduzeća uključuju najrazličitije; Samostalna preduzeća, strane kompanije, poljoprivredne zadruge, javna, društvena preduzeća, partnerstva, opšta partnerstva, akcionarska društva i društva sa ograničenom odgovornošću. Samostalna preduzeća imaju najveći broj u regionu Istok sa brojem 28574, a slede ih društva sa ograničenom odgovornošću sa 4746 i generalna partnerstva sa 642 preduzeća. **Obrazovni sistem;** Obrazovni sistem u regionu Istok sličan je drugim regionima sa dobrom infrastrukturuom. Prema statistici javnog obrazovanja 2017-2018. godine. Broj škola u regionu Istok u osnovnom i nižem srednjem obrazovanju je 200, dok u srednjem i visokom obrazovanju iznosi 27. Ukupno, škole u regionu Istok imaju 227 škola u javnom obrazovanju. Ministarstvo rada i socijalne zaštite preko Zavoda za zapošljavanje Republike Kosovo upravlja sa osam Centara za stručno osposobljavanje (CSO) sa 69 radionica i 30 različitih zanimanja. U ovom regionu postoje dva javna univerziteta i jedan privatni univerzitet. **Zaposlenost;** Novi ljudski resursi u regionu Istok predstavljaju važan faktor za razvoj ekonomskih aktivnosti. Ekonomski izazov sa kojim se suočava ovaj region je nezaposlenost. Fenomen nezaposlenosti je uglavnom prisutan kod mladih. Ukupna potražnja za radnom snagom uveliko prelazi mogućnosti koje nudi tržište rada. Stoga se smatra da su mogućnosti zapošljavanja ograničene posebno na mlade nakon završetka studija. Prema podacima Agencije za zapošljavanje, u izveštaju za 2017. godinu ukupan broj lica koja traže posao u istočnom regionu Istok je 20.905 lica koja traže posao, dok je ponuda za posao 1831, dakle, ovde je veliki odnos i razlika u ponudi i potražnji radne snage s obzirom na činjenicu da ovi

podaci ne odražavaju stvarnost na terenu, jer većina radne snage nije usmerena na Zavode za zapošljavanje za registraciju. **Prosečna stopa nezaposlenosti;** Prema Anketi o radnoj snazi postoje podaci o nezaposlenosti prema starosti, obrazovanju, trajanju, metodama istraživanja, prethodnom radnom iskustvu, ekonomskoj aktivnosti, zanimanju, zatim podacima o neaktivnom stanovništvu po starosnoj dobi i obrazovanju, ali ti podaci su samo na opštem nivou, nema podataka o nivou nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou. Nedostatak službenih podataka o prosečnoj stopi nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i lokalnih i regionalnih statistika BDP-a koji su osnovni pokazatelji za izračunavanje nivoa regionalnog razvoja i neravnoteže između regiona predstavlja izazov koji trebalo bi se baviti u budućnosti. **Prirodni resursi;** Prirodni resursi predstavljaju veoma važan faktor ekonomskog razvoja, Razvojni region Istok ima jezera i reke kroz koje može stvoriti uslove za razvoj različitih ekonomskih aktivnosti. Ovaj region karakteriše zadovoljavajući kapacitet vode i drugih prirodnih resursa. Najveće reke u regionu su: Lepenac, Nerodimlje i Binačka Morava. Takođe ovaj region je bogat mineralima i rudama kao što su: olovo, cink, srebro, zlato, bakar, hrom, gvožđe, magnezijum, lignit, dekorativni kamen, mermer, kaolin, granit, kvarcni pesak, glina. U ovom regionu se izdvaja rudnik Novog Brda sa visokim procentom ovih minerala i ruda. Najvažniji izvor Mn, prema kompleksu Trepče, nalazi se na području postojećeg rudnika Novo Brdo gde je otuđenje Pb-Zn formiralo mineralizaciju Mn-Fe. Procenjeni resursi Mangana na ovom izvoru su oko 5 miliona tona rude, što sadrži oko 22% Mn. Valorizaciji rude Mn sa ovog nalazišta treba da prethode tehnički pregledi stanja i mogućnosti pristupa zatvorenom rudniku Mn, kao i programsko istraživanje mogućnosti i efekata koncentracije Mn iz koncentrisane rude, metodama flotacije i metode magnetne koncentracije. **Turizam.**

Razvojni potencijali:

- Povoljna lokacija, dobro održavano prirodno okruženje, kulturno i istorijsko nasleđe omogućavaju razvoj turizma i rast potencijala za turističku industriju. Zimski turizam, seoski turizam, planinski turizam su potencijali kojima je potrebno osnaživanje u ovom regionu. Zimski turizam čini ovaj region veoma konkurentnim i u međunarodnom okruženju, a zbog svog geografskog položaja Brezovica je strateška tačka u kojoj se udaljenost može stići za sat vremena vožnje od dva međunarodna aerodroma: Aerodroma Priština (60 km) i aerodroma Skoplje (70 km);
- Poljoprivreda, prerada poljoprivrednih proizvoda su neki od potencijala ovog regiona, podstiču politike za promovisanje upotrebe poljoprivrednog zemljišta i stvaranje uslova za preduzeća u oblasti prerade i proizvodnje hrane;
- Kvalitet životne sredine i čiste prirode čine ovaj region privlačnijim za stambene, poslovne ili turističke svrhe;
- Region će imati koristi od „Put 6“, koji obuhvata deonicu Priština – Elez Han (Arben Xhaferi) na granici sa Makedonijom, dug je oko 65 kilometara i predstavlja autoput sa evropskim standardima realizovan u periodu 2015-2019. Ovaj autoput povezuje glavne saobraćajne mreže Jugoistočne i Zapadne Evrope;

- Ima potencijala za prekograničnu, međuregionalnu i transnacionalnu saradnju, zbog strateške i ključne lokacije regiona duž koridora drumskog i železničkog saobraćaja koji se povezuju sa autoputevima Jugoistočne Evrope i železničkim sistemom sa Grčkom i lukom Soluna.

Glavni izazovi

- Izgradnja kapaciteta za korišćenje prirodnih resursa;
- Nedostatak službenik podataka o prosečnoj stopi nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i lokalnim i regionalnim statistikama BDP-a koji su ključni pokazatelji za izračunavanje nivoa regionalnog razvoja i neravnoteže između regiona;
- Unapređenje infrastrukture za nova preduzeća i povećanje kapaciteta postojećih preduzeća u oblasti proizvodnje i prerade u ruralnim oblastima, što bi dovelo do povećanja zaposlenosti u ovim zonama;
- Stvaranje uslova za samostalan razvoj Regionalnih biznisa klastera/grupacija. Klasteri/grupacije se smatraju da će povećati produktivnost kojom kompanije mogu da se takmiče na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. Klasteri/grupacije imaju potencijal da utiču na povećanje produktivnosti kompanija u grupi, podstičući inovaciju u ovoj oblasti i stimulišući nova preduzeća u ovoj oblasti.

U nastavku klasifikacije kao statistička zona prema kriterijumima NUTS-3, zona Istoka ima dva glavna regionalna statistička centra, ili drugačije Regionalna zona Uroševac.

- Opština Uroševac - glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Elez Han, Kačanik, Štrpce i Štimlje. Površ. (km²) -1021-% od površ. učesnice 9.4- Br. stanovništva 185.695 -% stanovništva koja učestvuje 10.4.

- Regionalna zona Gnjilane

Opština Gnjilane - glavni regionalni centar sa sastavnim opštinama: Kamenica, Klokot, Novo Brdo, Ranilug, Parteš i Vitina. Povr. (km²) -1413-% od površine koja učestvuje 13.0 - Br. stanovništva 188.188-% stanovništva koja učestvuje 10.4.

4.3.3 Razvojni region Zapad

Površina regiona sastoji se od šest opština: Istok, Klina, Peć, Junik, Dečane i Đakovica sa ukupno 314 naseljenih mesta. Sa ukupnom površinom od 2.324,38 km² ovaj region pokriva oko 21,31% površine Kosova. Na severozapadu graniči sa Crnom Gorom, dok se na jugozapadu graniči sa Albanijom, na severoistoku sa severnom ekonomskim regionom a na jugoistoku sa ekonomskim regionom Jug. Zapadni region je uglavnom pokriven ravnicom Dukagjini koja se graniči sa visokim planinama Albanskih Alpi. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** ovaj region naseljava oko 323.588 stanovnika ili 17,99% ukupnog stanovništva Kosova. Gustina naseljenosti je 139 stanovnika na 1 km² **Struktura teritorije;** Procenjuje se da zapadni region Kosova ima oko 89346,75 hektara poljoprivrednog zemljišta u šest

zemalja obradive zemlje, oko 37376,21 hektara, 12729,67 hektara šuma, livada i pašnjaka 50434, dok je nepoljoprivredna zemljišta 3294,75. **Ekonomska situacija;** Ekonomske zone uspostavljene u ovom regionu su; "Američka Ekonomska Zona" u Đakovici pokriva površinu od 500 hektara i još je u početnoj fazi, još uvek nema nijednog biznisa osnovanog u ovoj zoni i industrijskog parka u Đakovici. U regionu Sever je registrovano 17.626 biznisa. Dok vrste preduzeća uključuju najrazličitije; Samostalna preduzeća, strane kompanije, poljoprivredne zadruge, javna, društvena preduzeća, partnerstva, opšta partnerstva, akcionarska društva i društva sa ograničenim odgovornostima. Samostalna preduzeća imaju najveći broj u severnom regionu sa brojem 15432 preduzeća, a slede ih kompanije sa ograničenim odgovornostima od 1732 preduzeća i generalna partnerstva sa brojem 332 biznisa. **Zaposlenost;** Ljudski resursi i tržište rada u regionu Zapad takođe predstavlja važan faktor za razvoj ekonomskih aktivnosti: u regionu Zapad imamo broj od 17500 tražilaca posla i tržišnu ponudu od 1520 slobodnih radnih mesta na osnovu statističkih podataka izvađenih iz izveštaja o zaposlenosti za 2017. godinu. Odnos između ponude i potražnje je prilično velik zbog problema nedostatka pristupa i registracije tražiocima posla u zavodima za zapošljavanje i nedostatka podataka o nezaposlenosti na lokalnom nivou. **Prosečna stopa nezaposlenosti;** Prema Anketi o radnoj snazi postoje podaci o nezaposlenosti prema starosti, obrazovanju, trajanju, metodama istraživanja, prethodnom radnom iskustvu, ekonomskoj aktivnosti, zanimanju, zatim podacima o neaktivnom stanovništvu po starosnoj dobi i obrazovanju, ali ti podaci su samo u opštem nivou, nema podataka o nivou nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou. Nedostatak službenih podataka o prosečnoj stopi nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i lokalnih i regionalnih statistika BDP-a koji su osnovni pokazatelji za izračunavanje nivoa regionalnog razvoja i neravnoteže između regiona predstavlja izazov koji trebalo bi se baviti u budućnosti. **Obrazovni sistem;** Javni i privatni obrazovni sistem u regionu Zapad je na četiri nivoa, osnovno i niže srednje obrazovanje, više srednje obrazovanje, Bachelor i Master nivo. Na osnovu statistike javnog obrazovanja 2017-2018 u regionu Zapad ukupno postoji 187 škola. 164 škole predstavljaju osnovno i niže srednje obrazovanje, a 23 škole srednje škole. Ministarstvo rada i socijalne zaštite preko Agencije za zapošljavanje Republike Kosovo upravlja sa osam Centara za stručno osposobljavanje (CSO) sa 69 radionica i 30 različitih zanimanja, obuke i prekvalifikacije onih koji su registrovani kao tražioci posla, nezaposleni i oni koji primaju usluge karijerinog orijentacije u svim Zavodima za zapošljavanje po opštinama. U institucijama visokog obrazovanja na Kosovu, odnosno regionu Zapad, nude Bachelor i Master studije u javnim i privatnim institucijama. Prema statistici javnog obrazovanja 2017-2018. godine, postoje dva javna univerziteta i dva privatna koledža. **Infrastruktura;** Infrastruktura u regionu Zapad Republike Kosovo je relativno razvijena. Ovaj region je veza Kosova koje se graniči sa Albanijom (Đakovica i Junik), Crnom Gorom (Dečani i Peć) i Srbijom (Opština Istok). Zadnjih godina je investirano mnogo na lokalnim putevima, vodovodu, kanalizacije, elektroenergetski sistem i javnu rasvetu. Elektroenergetski sistem pokriva gotovo ceo zapadni region. Lokalna infrastruktura u razvojnom regionu Zapad je dobra Preko 60% lokalnih puteva je asfaltirano, a oko 80% naseljenih mesta ima pristup sistemu za pijaću vodu. **Prirodni resursi;** Zapadni razvojni region bogat je prirodnim resursima i ima značajan broj jezera kao što su; Radonjičko jezero i Erenik u opštini Đakovica, dva prirodna jezera Žeravica u Juniku, Jezero Lićenat i Dreljsko jezero u opštini Peć, kao i „Veliko jezero“, „Jezero Ljiceri“ i Đeravičko jezero u Dečanu. Ostali vodeni resursi ovog regiona su i veliki broj reka kao što su: Beli Drim, Bela-reka Peć, Reka Klina, Reka Miruša, Istočka

reka, Reka Erenik, Loćanska Bistrica itd. Pored toga, u opštini Istog postoje rezerve lignita, koje pokrivaju površinu od 100 km² i debljine od 30-50 metara do 230 metara dubine. Dok opština Klina ima mineralne i ne mineralne prirodne resurse, kao što su: 2 milijarde tona rezervi lignita, 2 miliona tona rude boksita. **Turizam;** Zapadni razvojni region ima turizam kao jedno od potencijalnih područja za razvoj i stvaranje novih radnih mesta u zapadnom regionu Kosova. Identificirane turističke Grane su planinski turizam sa sportskim i rekreativnim elementima, uglavnom u Peći, Dečanima, Juniku, Đakovici i Istoku. Istraživački pećinski turizam (speleologija) razvijen je u Peći, Đakovici, Dečanima i Klini; zdravstveni i socijalni turizam počevši od termo-mineralnih voda u Istoku i drugih pogodnih mesta za razvoj rehabilitacionih centara širom regiona; vodeni, kopneni, planinski i vazdušni sportovi i rekreativne aktivnosti za koje zapadni region nudi najpovoljnije uslove; agro-turizam u mestima sa bogatim pejzažima i aktivnim seoskim životom; a takođe od posebnog značaja, kulturni turizam i nasleđe. Uprkos ovom potencijalu za razvoj turizma i razvoju odgovarajućih ugostiteljskih usluga koje će podržati i obogatiti turističku ponudu, postignuto do sada je još daleko od realizacije do punog potencijala ovog sektora.

Razvojni potencijali

- Razvojni region Zapad jedan je od regiona sa najvećim potencijalima u oblasti turizma, turistički potencijali ovog regiona uključuju planinska područja koja pokrivaju nacionalni park Prokletije, a takođe je kulturno nasleđe važan element za privlačenje posetilaca u ovom regionu;
- Ima potencijala za prekograničnu, međuregionalnu i transnacionalnu saradnju, zbog strateške i ključne lokacije regiona uzduž puteva koridora, kopnenog transporta i povezanosti sa pomorskim saobraćajem kroz Albaniju i Crnu Goru, granice ovog regiona dve države, dobro razvijena regionalna i lokalna saobraćajna infrastruktura;
- Lako dostupna socijalna i tehnička infrastruktura i koncentracija srednjih i viših stručnih škola predstavljaju nekoliko mogućnosti za ekonomiju regiona;

Glavni izazovi

- Izgradnja kapaciteta za razvoj turizma u planinskim zonama koja obuhvataju teritorije koje pokrivaju Nacionalne parkove, izgradnja kapaciteta za korišćenje kapaciteta seoskog turizma i agro-turizma;
- Izgradnja kapaciteta MSP-a u oblasti ugostiteljskih usluga, turizma, prerade agro-industrijskih proizvoda i prerade hrane;
- Privlačenje investicija i strateških investicija u osnivanim industrijskim oblastima i podrška biznisima osnovanim u tim zonama;
- Podrška marginalizovanim grupama u ruralnim oblastima, stvaranje bolje infrastrukture za preduzeća u oblasti proizvodnje i prerade agro-industrijskih proizvoda i prerade proizvoda u ruralnim oblastima u cilju podsticanja zapošljavanja u ovim zonama;
- Zapošljavanje mladih nakon završetka studija, stvaranje uslova za praktični rad i održiv rad;
- Stvaranje uslova za samostalan razvoj Regionalnih biznisa klastera/grupacija. Klasteri/grupacije se smatraju da će povećati produktivnost kojom kompanije mogu da se takmiče na nacionalnom,

regionalnom i globalnom nivou. Klasteri/grupacije imaju potencijal da utiču na povećanje produktivnosti kompanija u grupi, podstičući inovaciju u ovoj oblasti i stimulišući nova preduzeća u ovoj oblasti.

4.3.4 Razvojni region Jug

Površina regiona; Razvojni region Jug sastoji se od šest opština: Orahovac, Mališevo, Prizren, Suva Reka, Dragaš i Mamuša. Region Jug se prostire u jugozapadnom delu Kosova. Graniči sa Albanijom na jugozapadu, Makedonijom na jugoistoku, sa razvojnim regionom Istok na istoku, na severoistokom sa ekonomskim regionom Centar, na severozapadu graniči sa ekonomskim regionom Zapad. Ovaj region ima 239 naseljenih mesta na svojoj teritoriji. Razvojni region Jug ima 2.015,01 km² ili 18,47% ukupne površine Kosova. **Stanovništvo razvojnog regiona Jug;** je drugi region po broju stanovništva na Kosovu, sa 409.449 stanovnika ili 22,76% ukupnog stanovništva Kosova. Gustina naseljenosti je 203 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Površina iskorišćenog zemljišta iznosi 95.108,77 hektara, obradivo zemljište i polja 31.396,26 hektara, bašte 209.07 hektara neiskorišteno 5214.34 hektara, šumsko zemljište 13380.39, ne poljoprivredno zemljište 2973.91 hektara. Vinogradarstvo je tipično za ovaj kraj i zaslužuje posebnu brigu. Ovaj sektor dominira u Orahovcu, ali se proteže i na opštine Suva Reka i Prizren. Odgovarajući agro-klimatski uslovi stvaraju značajan potencijal za dalji razvoj uzgoja grožđa i proizvodnje vina. Povrtarstvo i voćarstvo takođe imaju potencijal za razvoj i uglavnom se uzgajaju u ovom regionu. **Infrastruktura;** Razvojni region Jug karakterisan je kao jedan od najrazvijenijih lokalnih, regionalnih i magistralnih puteva. U regionu Jug prolazi autoput Priština-Tirana koji predstavlja autoput po Evropskim standardima. Autoput povezuje Kosovo i zemlje regiona, a luka Drač je strateška ruta za razvoj pomorskog i drumskog saobraćaja, vrlo važan segment za kosovsku ekonomiju. Razvojni region Jug ima veoma dobro organizovanu lokalnu infrastrukturu, preko 75% lokalnih puteva je asfaltirano i uređeno u ovom regionu. 61,94% naseljenih mesta u ovom regionu ima pristup sistemu pijaće vode. Dok je procenat naseljenih mesta koji imaju pristup sistemu za prečišćavanje otpadnih voda prilično nizak. **Ekonomska situacija;** U razvojnom regionu Jug osnovano je nekoliko industrijskih zona koje imaju za cilj da privlače investitore i poslovanja u oblasti proizvodnje i prerade. Ekonomske zone u razvojnom regionu Jug su; Industrijska zona u Suvoj Reci, koja se nalazi se u Širokom, opština Suva Reka, koja se na istoku graniči sa postojećim putem Suva Reka - Prizren, na jugu postojećom starom industrijskom zonom, na zapadu postojećim vinogradima i na severu zelenim pojasem. Predviđene aktivnosti u industrijskoj zoni su: Prerada hrane, Prerada tekstilnih i kožnih proizvoda, Obrada elemenata od aluminija, plastike i drveta, Obrada stakla, kamena, mermera i elemenata od gvožđa od betona, obrada elementi / tehnike iz električne i elektronike itd. Druga oblast u ovoj opštini je Agro-industrijska zona u Suvoj Reci, osnovana 2015. godine sa površinom od 28 ha. Agro-industrijska zona nalazi se u selu Samodraža – Suva Reka. Investicije su započela u ovoj ekonomskoj zoni, u početku u snabdevanju električnom energijom i vodom. U ekonomskoj zoni, odnosno „Agro-industrijskoj zoni“, trenutno su potpisana tri (3) ugovora, a sa pet (5) ostalih korisnika je u fazi potpisivanja ugovora. I ove godine se nastavljaju ulaganja u fizičku infrastrukturu. Opština Suva Reka planirala je dugoročno korišćenje imovine u industrijskoj zoni Agro industrija u Samodraži za preduzeća. Opština Dragaš iako mala opština poseduje ekonomsku zonu u

Mejdan u selu Šajnovce. U južnom regionu registrovano je 23710 preduzeća, dok vrste preduzeća uključuju najrazličitije; Samostalna preduzeća, strane kompanije, poljoprivredne zadruge, javna, društvena preduzeća, partnerstva, opšta partnerstva, akcionarska društva i društva sa ograničenom odgovornošću. Samostalna kompanije imaju najveći broj u južnom regionu sa ukupno 20.500 preduzeća, a slede 2076 kompanija sa ograničenim odgovornostima i generalnih partnerstva sa ukupno 390 preduzeća. **Zaposlenost;** Na osnovu izveštaja o zaposlenosti za 2017. godinu, možemo reći da razvojni region Jug ima 18.037 tražilaca posla i ponudu od 1588 slobodnih radnih mesta što opet pokazuje veliki jaz između potražnje i ponude zbog nedostatka zaposlenja, pristup i registracija tražilaca posla u biroima za zapošljavanje i nedostatak podataka o nezaposlenosti na lokalnoj razini. **Prosečna stopa nezaposlenosti;** Prema Anketi o radnoj snazi postoje podaci o nezaposlenosti prema starosti, obrazovanju, trajanju, metodama istraživanja, prethodnom radnom iskustvu, ekonomskoj aktivnosti, zanimanju, zatim podacima o neaktivnom stanovništvu po starosnoj dobi i obrazovanju, ali ti podaci su samo u na opštem nivou, nema podataka o nivou nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou. Nedostatak službenih podataka o prosečnoj stopi nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i lokalnih i regionalnih statistika BDP-a koji su osnovni pokazatelji za izračunavanje nivoa regionalnog razvoja i neravnoteže između regiona je izazov, trebalo bi se baviti u budućnosti. **Obrazovni sistem;** Prema statistikama javnog obrazovanja u južnom regionu za period 2017-2018, broj škola u osnovnom i nižem srednjem obrazovanju je 42, dok u srednjem obrazovanju ukupno 28 škola, u južnom regionu na oba nivoa je 70 škola. Bachelor i Master studije na javnom univerzitetu nude se u javnim visokoškolskim institucijama. **Prirodni resursi;** Razvojni region Jug ima veliki procenat zemljišta dobrog kvaliteta, povoljne klimatske uslove, koji u kombinaciji sa mogućnostima za daljnje napredovanje navodnjavanja čine region pogodnim za integrisani poljoprivredni razvoj. Vode u regionu Jug, uključujući reke i jezera, vredni su izvori ovog regiona, većina reka se uliva u reku Beli Drim, koja se u dužini od 122 kilometra uliva u zapadni deo regiona. Mala prirodna jezera u ovom regionu su Livadice jezero, Jezero Jažince, Jezero Dragačine. Ovaj kraj je poznat po krečnjacima, krečnjaci se pojavljuju u crvenoj i braon boji, crveni krečnjaci predstavljaju veće ekonomsko interesovanje. Smatra se da rezervat krečnjaka ima zapreminu od 382,913 m3. Minerali poput kobalta, nikla i bakra nalaze se u okruženju crvenog kamena u kome se nalazi sloj rude nikal-kobalt. Smatra se da se mineral hroma nalazi u dolini Belog Drina na površini od oko 60 km² i na lokalitetima Qëndresa, Gradište, dolina potoka Rimnik. **Turizam;** Razvojni region Jug ima veliki turistički potencijal koji i dalje ostaje neiskorišćen. Specifična lokacija, geografija, prirodni resursi, brojni primeri kulturno-istorijskog nasleđa, kao i raznoliki folklor čine region Juga idealnim mestom za održivi razvoj turizma. Postoji veliki potencijal za održivi razvoj planinskog turizma i kampovanja vikendom. Razvoj turizma, uključujući ruralni turizam, može postati važan izvor dobrobiti za sve veći deo stanovništva u regionu. Ovaj region ima veliki turistički potencijal koji i dalje ostaje neiskorišten. Opština Prizren je dragulj turizma koji je jedno od područja razvoja opštine Prizren. Prizren je jedan od strateških turističkih gradova za strane i domaće posetioce. Šar Planine sadrže stotine metara područja koja nisu u potpunosti iskorišćena i predstavljaju veliki potencijal za razvoj zimskog turizma. Planine Koretnik i Paštrik imaju velike prirodne potencijale za razvoj planinskog turizma, kao što su planinarenje i lov, kao i mnoge reke u regionu koje nude priliku za vodene sportove i ribolov. Razni kulturni i umetnički festivali i organizacije i sajmovi poljoprivrede i biznisa tipični su za ovaj region i privlače mnoge domaće i strane posetioce.

Razvojni potencijali:

- Razvojni region ima velike potencijale u oblasti turizma kulturnog nasleđa, seoskog turizma i planinskog turizma. Ovaj kraj je poznat po organizovanju različitih umetničkih kulturnih festivala i raznih sajмова poljoprivrede. Turizam doprinosi punom rastu i razvoju ovog regiona donoseći brojne ekonomske vrednosti i koristi i pomažući u izgradnji imidža i identiteta i marki ovog regiona.
- Agro-kulture i vinogradarstvo su tipični sektori regiona, razvoj konkurentne poljoprivredne industrije je presudan za stvaranje mogućnosti zapošljavanja i prihoda. Agro-industrije mogu potencijalno zaposliti ruralno stanovništvo ne samo u poljoprivredi već i van seoskim aktivnostima kao što su tretman, pakovanje, prerada, transport i marketing hrane i poljoprivrednih proizvoda;
- Dobra putna infrastruktura i autoput Vrbnica-Merdare koji prolaze kroz ovaj region stvaraju razvojni potencijal u oblasti transporta i usluga, kao i olakšavajući preduzećima u ovom regionu, ovaj region će imati koristi od ovog autoputa s obzirom na to da je autoput povezan sa lukom Drača i utiče na privlačenje proizvodnih investicija za izvoz.

Glavni izazovi

- Stvaranje mehanizama i njihova podrška za regionalne društveno-ekonomske analize u oblasti zapošljavanja i regionalnog BDP-a, stvaranje politika i mehanizama za podsticaj zapošljavanja u marginalizovanim zonama.
- Izgradnja kapaciteta MSP-a u oblasti turizma, preduzeća za regionalnu promociju, hotelijerstvo, transport i uslužna preduzeća, kreiranje šema za sertifikovane vodiče.
- Izgradnja kapaciteta MSP-a u oblasti agro-industrijske proizvodnje i prerade agro-industrijskih proizvoda, privlačenja investicija u agroindustrijsku zonu Suve Reke i drugim ekonomskim zonama.
- Podrška marginalizovanim grupama u udaljenim zonama, stvarajući mogućnosti za zapošljavanje kroz šeme grantova i stvaranje novih održivih biznisa.
- Stvaranje uslova za samostalan razvoj Regionalnih biznisa klastera/grupacija. Klasteri/grupacije se smatraju da će povećati produktivnost kojom kompanije mogu da se takmiče na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. Klasteri/grupacije imaju potencijal da utiču na povećanje produktivnosti kompanija u grupi, podstičući inovaciju u ovoj oblasti i stimulišući nova preduzeća u ovoj oblasti.

4.3.5 Razvojni region Sever

Površina regiona; Razvojni region Sever se sastoji od sedam opština: Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Leposavić, Zvečan, Zubin Potok, Vučitrn, Skenderaj. Region Sever ima 2.051,84 km² ili 18,81% teritorije Republike Kosovo. Razvojni region Sever graniči se sa Srbijom na severu, sa razvojnim regionom Centar na severoistoku i sa razvojnim regionom Zapad na zapadu. Severni region ima 361 naseljenih mesta. **Stanovništvo društveno-ekonomskog regiona;** Razvojni region Sever ima 225.938

stanovnika ili 12.56% ukupnog stanovništva Republike Kosovo. Gustina naseljenosti iznosi 110 stanovnika na 1 km². **Struktura teritorije;** Korišćena površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 48.148,73 hektara (nedostaje površina opština Severna Mitrovica, Leposavić i Zubin Potok). Vrste turizma koji se mogu razviti u regiji Šalja su: planinski turizam, kulturni turizam, seoski turizam i ekoturizam. U severnom razvojnom regionu uspostavljeno je nekoliko industrijskih zona; Poslovni park u Južnoj Mitrovici površine od 3.5 hektara, industrijski park u selu Svinjare-Mitrovica površine od 48 hektara, poslovni park u Doljanima u opštini Zvečan, Biznis park u Vučitrnu. **Infrastruktura;** Kada govorimo o regionu Sever, možemo reći da je regionalna i lokalna putna infrastruktura na prosečnom nivou razvoja u poređenju sa drugim regionima, mada su investicije u infrastrukturu uglavnom u porastu. Autoput u ovom regionu prolazi zapadno od grada, duž reke Ibar i jezera Gazivoda do Crne Gore i Jadranskog mora, dok je u izgradnji autoput Priština-Mitrovica. Što se tiče lokalne putne infrastrukture, severni razvojni region stoji u dobrom procentu razvoja, i to na osnovu statističkih podataka o učinku za 2017. godinu, u statističkim podacima ima nedostataka podataka o opštinama na severu teritorije. **Zaposlenost;** Razvojni region Sever ima dovoljno potencijala za ponudu radne snage, a nezaposlenost je postojeći i istaknuti element u ovom region. Prema statističkim podacima izveštaja o zaposlenosti za 2017. godinu, ukupan broj tražilaca posla u severnom regionu iznosi 13950, dok ponuda posla iznosi 1138, gde vidimo veliku razliku između ponude i potražnje za radnom snagom, uvek uzimajući u obzir da podaci ne odražavaju stvarnost na terenu. **Prosečna stopa nezaposlenosti;** Prema Anketi o radnoj snazi postoje podaci o nezaposlenosti prema starosti, obrazovanju, trajanju, metodama istraživanja, prethodnom radnom iskustvu, ekonomskoj aktivnosti, zanimanju, zatim podacima o neaktivnom stanovništvu po starosnoj dobi i obrazovanju, ali ti podaci su samo u Na opštem nivou, nema podataka o nivou nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou. Nedostatak zvaničnih podataka o prosečnoj stopi nezaposlenosti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i lokalnih i regionalnih statistika BDP-a koji su osnovni pokazatelji za izračunavanje nivoa regionalnog razvoja i neravnoteže između regiona predstavlja izazov koji trebalo bi se baviti u budućnosti. **Obrazovni sistem;** Obrazovni sistem u ovom regionu organizovan je po etničkoj osnovi. Škole u južnoj Mitrovici, Vučitrnu, Skenderaju su pod nadležnosti Ministarstva obrazovanja i nauke Kosova, a škole u opštinama Zubin Potok, Zvečan, Leposavić i Severnoj Mitrovici funkcionišu kao paralelni sistem. Prema statistikama javnog obrazovanja za period 2017-2018 u severnom regionu, postoji ukupno 141 škola kako u nivou nižeg srednjeg i srednjeg obrazovanja. Na nivou osnovnog i nižeg srednjeg obrazovanja u severnom regionu postoji 126 škola, dok na nivou srednjeg i srednjeg obrazovanja postoji 12 škola. **Ekonomska situacija;** Severni razvojni region poznat je po rudarstvu, a metalurška industrija vodeći poslodavac u regionu. Mitrovica je bogata mineralima, posebno lignitom, metalima poput olova, cinka, nikla, magnezijuma itd. Trenutno tehnološko stanje ovih ruda za sada ne omogućava efikasnu eksploataciju ruda, dok izgrađeni kapaciteti za preradu takođe imaju tehnološku degeneraciju. Eksploatacija ovih ruda zavisi od interesa strateških investitora. U ovom regionu postoji preko 17626 preduzeća, najveći broj preduzeća je na polju samostalnog preduzeća, zatim sa ograničenom odgovornošću i opštim partnerstvima. Operativni poslovni parkovi u regionu su sledeći: Biznis park Mitrovica, osnovan 2012. godine, sa površinom od 3,5 ha. Biznis park je prva inicijativa na Kosovu od strane opštine Mitrovica, koju je podržao MTI koji je određen kao pilot projekat za proizvodnu poslovnu oblast. Njegovo sprovođenje je bilo model za privlačenje donacija i podsticanje biznisa. U tom cilju,

opština je za realizaciju projekta „Biznis parka“ izdvojila 3,5 hektara zemlje, koristeći ukupno 22 biznisa. U tom cilju, opština je za realizaciju projekta „Biznis parka“ izdvojila 3,5 hektara zemlje, koristeći ukupno 22 biznisa. Biznis park u Doljanima u opštini Zvečan, Biznis park u Vučitrnu. Biznis park Skenderaj nije funkcionisao i 2018. godine pokrenuta je nova inicijativa za preseljenje i stavljanje u funkciju. Industrijski park u Svinjare-Mitrovici, stvoren je 2014. godine sa površinom od 48 ha. Uloženo je u regulaciju fizičke infrastrukture, od čega je 10 ha izravnjeno i regulisano za oglašavanje, potpisano je 7 ugovora za pokretanje investicije i od tih 7 prijava, jedan investitor je već započeo investiciju. Industrijski park u Svinjaru razvijen je u fazama I, II, III i IV, a trenutno se radi na V fazi. **Prirodni resursi;** Ovaj region ima podzemna mineralna bogatstva, šumsko zemljište, plodno zemljište, bogate vodne resurse i turistički potencijal. Severni razvojni region je veoma bogat vodenim resursima, ističući reke Ibar i Sitnicu i najveće veštačko jezero Gazivode u Zubinom Potoku, jedno od najvećih akumulacija ove vrste u Evropi. Rudnik Trepča ima dobru infrastrukturu po savremenom modelu podzemnih kopa, poseduje tri servisna i rotaciona bunara, razvijen je na 12 horizonta, a rampe su razvijene između poslednja tri horizonta koja omogućavaju primenu savremene mehanizacije u pripremi i radu. rude Rudnik sa sopstvenom infrastrukturuom i savremenim metodama punjenja ima kapacitet za korišćenje rude od 500.000 do 650.000 tona rude godišnje. Rudnik Stari trg sa okolnim rezervama ima rezerve od oko 35 Mt, ili izražene količinom metala u rudi, 1.349.579 tona olova, 1.080.504 tona cinka i 2.280.224 kg srebra, i trenutno je jedan od najznačajnijih potencijala sulfidnih ruda. Pb i Zn u regionu.² **Turizam;** Severni razvojni region ima potencijal za razvoj turizma. Visoke planine poput Mokre, Gore, Bajgorska Šalja, Čičavica svojom prelepom prirodom predstavljaju veliki potencijal za razvoj eko-turizma i zimskog turizma. Dolina Ibra može se koristiti za razne rekreacije i sportske aktivnosti. Jezero Gazivode je privlačno za posetioce tokom leta. Vrste turizma koji se mogu razviti u regiji Šalja su: planinski turizam, kulturni turizam, seoski turizam i ekoturizam. Planinski turizam - planine Bajgora. Jedan od turističkih potencijala Šalje jesu rudnici u funkciji u Trepči, koji su zanimljive tačke za razvoj turizma. Muzej kristala osnovan je 1964. godine i u njemu je smešteno preko 1300 eksponenata različitih vrsta kristala, što muzej predstavlja glavni nacionalni vrhunac za Kosovo i u pogledu vrednosti i turizma. Vučitrn (Vučitrn) je jedan od najstarijih gradova na Kosovu, koji se u rimsko doba naziva Trgovinskim centrom Vicianum. U opštini Skenderaj nalaze se istorijske kule, spomen-kompleksi i turističke atrakcije koje posećuju mnogi domaći i strani turisti.

Razvojni potencijali

- Ovaj region bogat je podzemnim mineralnim resursima, ima velike potencijale u iskorištavanju prirodnih mineralnih resursa, rudnik Trepča ima dobru infrastrukturu prema modelu podzemnog iskopavanja.
- Severni razvojni region ima potencijal za razvoj ruralnog i planinskog turizma, sa visokim planinama kao što su Mokra, Gora, Bajgorska Šalja, Čičavica, a takođe je i jezero Gazivode atraktivno odredište za razvoj turizma. Vučitrn je jedan od najstarijih gradova na Kosovu sa mnogo turističkih mesta, takođe Skenderaj ima potencijal za turizam.

Glavni izazovi

---

² http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Strategija_Minerare_e_Republikes_se_Kosoves_2012-2025.pdf str. 22

- Jačanje ekonomskih zona, poboljšanje infrastrukture, stvaranje infrastrukture u ekonomskim i industrijskim zonama, privlačenje investicija i strateških ulaganja u uspostavljene industrijske zone, podrška biznisima osnovanim u tim oblastima, olakšavanje procedura i stvaranje šeme podrške zapošljavanju za domaće i strane biznise.
- Razvoj sektorskog modela proizvodnje, povećanje izvoza i povećanje prihoda i zaposlenosti.
- Stvaranje uslova za samostalan razvoj Regionalnih biznisa klastera/grupacija. Klasteri/grupacije se smatraju da će povećati produktivnost kojom kompanije mogu da se takmiče na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. Klasteri/grupacije imaju potencijal da utiču na povećanje produktivnosti kompanija u grupi, podstičući inovaciju u ovoj oblasti i stimulišući nova preduzeća u ovoj oblasti.

4.4. Pojavljivanje problema i podsticajni faktori

Definicija problema: Kosovu trenutno nedostaje pravna infrastruktura i politika regionalnog razvoja. Stoga kao podsticajni faktori za izradu dokumenta „Strategije regionalnog razvoja“ su:

1. Nedostatak sistema za merenje regionalnog učinka prema razvojnim regionima;
2. Nedostatak razvojnih politika za podsticanje veće konkurencije u regionu;
3. Nepovezivanje između sektorskih razvojnih politika vlade i aktivnosti u razvojnim regionima;
4. Ograničeni pristup programima regionalne saradnje;
5. Neklasifikacija Kosova prema statističkim regionima NUTS;
6. Nedostatak neophodnih mehanizama za koordinaciju regionalnog razvoja.

4.5 Prakse zemalja regiona

Albanija - U slučaju Albanije, zasnovane na institucionalnoj analizi ove zemlje, postojali su brojni razlozi koji su ih naveli da preduzmu korake u izradi pre svega strategije regionalnog razvoja:

- Unutrašnja migracija koja je rezultirala ogromnim unutrašnjim nejednakostima.
- Stimulisanje održivog i ravnomernog društveno-ekonomskog rasta između albanskih regiona uopšte i planinskih i prigradskih područja, posebno u cilju podržavanja brzog razvoja cele zemlje i ubrzavanja integracionih procesa i podizanje društveno-ekonomske kohezije u zemlji.

Pored strateškog dokumenta i zacrtanih ciljeva, institucije Albanije trebaju imati na umu da su u cilju promovisanja ravnomernog regionalnog razvoja, pored strategije podeljene na ciljeve, imale za cilj i usmerene ka unapređenju ovih politika kroz proglašavanje zakona o regionalnom razvoju i aktima. i razvijanjem potrebnih institucionalnih struktura za upravljanje regionalnim politikama. Koncept „sporazum o razvoju okruga“: višegodišnji dogovoreni finansijski, operativni i strateški plan koji podnosi

podršku središnje države za razvojne prioritete u svakoj od županija bio je jedan od koraka koje preduzimaju institucije.

Drugi instrument Međusektorske strategije za regionalni razvoj (RDCS) ima za cilj smanjenje razlike između zona u nepovoljnom položaju i proseka Albanije olakšavanjem (omogućavanjem) nacionalnih, regionalnih i lokalnih aktera da ulože zajedničke napore u cilju povećanja razvojnog potencijala ovih zona.

Glavni elementi ili karakteristike ovog programa su;

Standardizovana osnova za utvrđivanje regionalnih nedostataka korišćenjem prihvatljivog modela njihovog nivoa društveno-ekonomskog razvoj

- Određivanje zona u nepovoljnom položaju za period od 5 godina;
- Plan vlade za razvoj područja u nepovoljnijem položaju i izdvajanje posebne budžetske stavke.

Odlukom OSM br. 438, od 18.7.2018. godine funkcije Nacionalne agencije za regionalni razvoj (RRA), Regionalne agencije za ekonomski razvoj (RRA) i Agencije za regionalni razvoj (RDA) prenesene su na Albanski razvojni fond (ADF).

Albanski razvojni fond je razvojna organizacija koja odgovara na svoje izazove i partnere u funkciji održivog razvoja zemlje. ADF je institucija stvorena sa misijom ublažavanja siromaštva u ruralnim područjima, razvoja infrastrukture, urbanizacije, turizma i prekogranične saradnje.

Hrvatska - Politika regionalnog razvoja Republike Hrvatske, kao i većina zemalja u smislu svrhe ili ukupnog cilja politike regionalnog razvoja, doprinosi društveno-ekonomskom razvoju Republike Hrvatske, u skladu s principima održivog razvoja, stvaranjem uslova koji će omogućiti konkurenciju u svim delovima zemlje i ostvariti njihove razvojne potencijale “.

Da bi se ovaj cilj postigao razvojnom politikom, institucionalne obaveze posebno su fokusirane na pokušaj osiguranja veze između lokalnih i regionalnih institucija povezivanjem razvojnih prioriteta na centralnom nivou i ciljeva kohezije politike Evropske unije, sa naglaskom na posebna podrška manje razvijenim oblastima za optimalan rast i uslugu. Važan element u politici regionalnog razvoja, Hrvatska posvećuje ravnomernom i održivom razvoju jedinica lokalne i područne samouprave s posebnim naglaskom na pograničnim područjima; podsticanje teritorijalne saradnje i efikasno korišćenje sredstava. Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske temelji se na tri elementa:

1. Povećanje kvaliteta života podsticajem uspešnog razvoja teritorije, uključujući sinergiju različitih aspekata društva, prostorni razvoj i razvoj životne sredine, objedinjavajući sa jedne strane mere koje se odnose na poboljšanje regionalnih i lokalnih razvojnih kapaciteta i unapređenje nivoa znanja i veština radi poboljšanja kvaliteta života, mere radi obezbeđivanja i poboljšanja osnovne lokalne i regionalne infrastrukture. Cilj takođe omogućava nastavak primene specifičnih politika za razvoj asistiranih područja, kao i područja sa razvojnim karakteristikama koje nisu nužno nerazvijene, ali su specifične za razvoj.

2. Razvoj konkurentnosti regionalne ekonomije i zapošljavanje, podržavajući razvoj regionalne i lokalne ekonomije, unapređujući ekonomsku infrastrukturu, stvarajući podsticajno poslovno okruženje i

jačanje ljudskih resursa i promovišući obrazovanje u vezi sa potrebama ekonomije na regionalnom i lokalnom nivou.

3. Sadržaj sistema regulatornog razvoja sadrži različite aspekte upravljanja regionalnim razvojem koji imaju za cilj obezbeđivanje odgovarajuće institucionalne sredine i podržavanje razvoja odgovarajućih tematskih oblasti. Cilj je regulisanje procesa planiranja, sprovođenja, praćenja i ocenjivanja sprovođenja razvojne politike na svim nivoima upravljanja, zatim usklađivanje javnih politika i zakona na nacionalnom i regionalnom nivou u svim sektorima i jačanje finansijskih i administrativnih kapaciteta zainteresovanih strana na lokalnom i regionalnom nivou.

Ciljevi su višedimenzionalni, integrativni i poštuju principe održivog razvoja. Za svaki od strateških ciljeva utvrđeni su prioriteti, koji se zatim razrađuju u brojne odgovarajuće mere regionalnog razvoja.

Makedonija - I u slučaju Makedonije, potreba za planiranjem regionalnog razvoja u zemlji nametnuta je uglavnom zbog velikih nejednakosti između centra Skoplja i ostalih delova zemlje. Ova situacija je u velikoj meri doprinela dugom odsustvu politike regionalnog razvoja što je rezultiralo monocentričnim modelom razvoja gde su centri zbog svojih ekonomskih i drugih socijalnih karakteristika u suštini odvojeni od ostalih naseljenih mesta u zemlji. Štaviše, proces približavanja Evropskoj uniji doprineo je podizanju svesti među relevantnim institucijama u vezi važnosti planiranja regionalnog razvoja, kao preduslov za smanjenje nejednakosti između regiona koji će omogućiti brže ispunjavanje ekonomskih kriterijuma za članstvo u EU.

Osnovni principi na kojima se zasniva politika regionalnog razvoja u Makedoniji su:

- 1. Princip programiranja** - izgradnja višegodišnjeg sistema programiranja i sprovođenje politike regionalnog razvoja koja uključuje identifikaciju prioriteta i mera politike, njihovo finansiranje, upravljanje i kontrolu;
- 2. Princip partnerstva** - saradnja u pripremi, sprovođenju, praćenju i ocenjivanju dokumenata planiranja za regionalni razvoj između centralne vlasti i lokalne uprave, ekonomskih i socijalnih partnera i drugih relevantnih predstavnika civilnog društva;
- 3. Princip harmonizacije** - ciljevi, prioriteti i mere u dokumentima planiranja za regionalni razvoj treba da budu u skladu sa ciljevima, prioritetima i merama u strateškim razvojnim dokumentima na nivou i u programu nacionalnih dokumenata za integraciju Makedonije u Evropsku uniju;
- 4. Princip sufinansiranja** - Mere politike sufinansiranja radi promovisanja ravnomernog regionalnog razvoja budžeta, budžeta lokalnih uprava, fondova EU i drugih međunarodnih izvora, kao i sredstava domaćih i stranih pravnih lica i pojedinaca;
- 5. Princip transparentnosti** - redovno, pravovremeno i objektivno informisanje javnosti o merama politike za podsticanje ravnomernog regionalnog razvoja, kao i obezbeđivanje slobodnog pristupa informacijama zainteresovanih strana;

6. **Princip supsidijarnosti** - priprema, sprovođenje, praćenje i ocenjivanje programa i aktivnosti za regionalni razvoj koje sprovode i planiraju regije i jedinice lokalne uprave, ako nisu isključene iz njihove nadležnosti ili nisu u nadležnosti državnih organa i
7. **Princip održivosti** - poštovanje ekonomskih, socijalnih i ekoloških komponenti razvoja u kreiranju politike za podsticanje ravnog regionalnog razvoja.

Bugarska - Nacionalna strategija regionalnog razvoja Bugarske 2012-2022. je osnovni dokument koji određuje strateški okvir vladine politike za postizanje ravnog i održivog razvoja regiona zemlje i prevazilaženje razlika ili nejednakosti unutar i među regionima u kontekstu sve-evropske politike socijalne i ekonomske kohezije.

Ovaj strateški dokument utvrđuje dugoročne ciljeve i prioritete politike regionalnog razvoja, koji je integralan, omogućava koordinaciju sektorskih politika na odgovarajućoj teritoriji i podržava sinhronizaciju ili interakciju među njima.

Kao i u većini zemalja koje promovišu ovu javnu politiku, i bugarska država putem ove politike, kao i putem važećeg zakonodavstva, ima za cilj postizanje ciljeva politike regionalnog razvoja, odnosno putem smanjenja nejednakosti unutar i između regiona u obimu ekonomskog, socijalnog i prostornog razvoja; zatim obezbeđivanje uslova za ubrzan ekonomski rast i visok nivo zapošljavanja, kao i razvoj teritorijalne saradnje. Pored strukturalnih aspekata i ciljeva, Bugarska je izvršila vrlo detaljnu analizu regiona Bugarske države, a na osnovu procene resursa, ekonomskih potencijala, uspjeli su da naglase teritorijalne prioritete, različitih regiona, koje su grupisali u sledeće elemente.

- Podrška policentričnom i ravnog teritorijalnom razvoju;
- Promovisanje integrisanog razvoja u urbanim, ruralnim i specifičnim oblastima;
- Teritorijalna integracija u funkcionalne prekogranične i transnacionalne regione;
- Obezbeđivanje konkurentnosti regiona na globalnom tržištu putem snažnih domaćih ekonomija;
- Pобољшanje teritorijalne povezanosti između pojedinaca, zajednica i biznisa;
- Upravljanje i povezivanje imovine životne sredine, pejzažne i kulturne imovine regiona

4.6. Razvoj politike kroz rešavanje problema

Politika regionalnog razvoja je skup mera koje planiraju i promovišu lokalne i centralne vlasti javne uprave sa različitim akterima kao partnerima (privatnim, javnim, dobrovoljnim) kako bi se obezbedio dinamičan i održiv ekonomski rast efikasnom upotrebom lokalnih i regionalnih potencijala u cilju poboljšanja uslova života. Ključna pitanja koja adresiraju politike regionalnog razvoja su:

Razvoj privatnog sektora i posebno malih i srednjih preduzeća (MSP) u pravcu ravnog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja;

Efikasnije i više ravnomerne tržište rada u svim razvojnim regionima;

Privlačenje i stimulisanje investicija obezbeđivanjem ravnomerne distribucije u svim razvojnim regionima;

Poboljšanje lokalne i regionalne infrastrukture;

Održivost i poboljšanje kvaliteta životne sredine, ruralnog razvoja, zdravstva, obrazovanja i kulture, u kontekstu regionalnog razvoja.

Regionalna politika Evropske unije (EU), koja se naziva i Politika kohezije, je politika sa navedenim ciljem za poboljšanje ekonomske dobrobiti regiona u EU, kao i izbegavanja regionalnih razlika. Više od trećine budžeta EU posvećeno je ovoj politici koja ima za cilj eliminisanje ekonomskih, socijalnih i teritorijalnih nejednakosti širom EU, restrukturiranje zona u industrijskom padu i diversifikaciju ruralnih zona koje imaju poljoprivredni pad.

Prepoznajući značaj regionalne politike, Ugovor o funkcionisanju Evropske unije (EU) posvećuje pet članova „ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije“ (članovi 174 - 178). Politika ima za cilj smanjenje ekonomskih, socijalnih i teritorijalnih nejednakosti između regiona EU podržavanjem stvaranja radnih mesta, konkurentnosti, ekonomskog rasta, poboljšanja kvaliteta života i održivog razvoja.

4.7 Struktura i ciljevi Strategije za regionalni razvoj

Ciljevi strategije;

1. Podrška konkurentnom rastu regiona;
2. Uspostavljanje teritorijalne kohezije i sprečavanje procesa marginalizacije problematičnih zona;
3. Uspostavljanje uslova za efikasno sprovođenje i partnerstvo ciljanih razvojnih aktivnosti u društveno-ekonomskim regionima;

Strategija regionalnog razvoja 2020-2030 je strukturirana u skladu sa odredbama i sadrži sledeće delove:

- Društveno-ekonomska analiza regiona na osnovu dostupnih podataka;
- Ciljevi i prioriteti regionalnog razvoja koji se trebaju postići tokom određenog vremenskog perioda;
- Opšta procena resursa potrebnih za postizanje ciljeva strategije;
- Kriterijumi učinka za sprovođenje strategije;
- Strateška uputstva za razradu regionalnih razvojnih planova za unapred određeni period ili periode;
- Opis potrebnih akcija za sprovođenje principa partnerstva i obezbeđivanje svesti i transparentnosti;

4.8 Strateški izazovi

Kosovo je posvećeno integraciji u EU. Stoga je neophodno poboljšati ekonomsko i institucionalno okruženje kako bi se smanjila stopa nezaposlenosti i uravnotežila regionalna nejednakost. Do tada, nedostatak jasno utvrđenog okvira u pogledu politika regionalnog razvoja rezultira:

- Nedostatkom instrumenata društveno-ekonomskog razvoja kroz podsticaje koji podstiču veću konkurenciju između regiona, na osnovu rezultata praćenja regionalnog učinka;
- Regionalna nejednakost između određenih regiona sa značajnim razlikama u odnosu na društveno-ekonomske pokazatelje;
- Nedostatak veze između politika i aktivnosti za regionalni društveno-ekonomski razvoj i ne stimulisanje međuregionalne, prekogranične saradnje i uključivanje u različite programe EU koji se odnose na regionalni razvoj;
- Neklasifikacija Kosova prema statističkim regionima NUTS ; i
- Nedostatak mehanizama na centralnom nivou za koordinaciju investicija u pogledu upravljanja resursima za adresiranje specifičnih potreba svakog regiona.

4.9. Swot analiza

	PREDNOSTI	MANE
Politički i institucionalni faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje Ministarstva za regionalni razvoj, (MRR); • MRR, MALS i MEI su u potpunosti posvećeni regionalnom razvoju; • Većina opština aktivno je uključena u regionalni razvoj; • Agencije za regionalni razvoj, ARR-i, su stekle potrebno iskustvo za izradu i sprovođenje efikasnog i održivog strateškog pristupa regionalnom razvoju; • Zakon o međupštinskoj saradnji, Zakon o strateškim investicijama, Zakon o turizmu, Zakon o ekonomskim zonama, Zakon o stranim investicijama, Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o lokalnoj samoupravi itd. pružaju osnovu za aktivnosti regionalnog razvoja; • U više opština postoje strategije lokalnog razvoja. ARR-i su u prošlosti izrađivale Strategije regionalnog razvoja za pet regiona ; • Rasprostranjenost univerziteta i visokih škola u svim regionima ; • Mogućnost unapređenja regiona u saradnji sa diplomatskim/konzularnim misijama Republike Kosovo u stranim zemljama - komentar MIP-a . • Resorna ministarstva su rasprostranila svoje agencije u svim regionima ; • Lak pristup kancelarijama za usluge građanima i registraciju poslovanja. Kosovo zauzima drugo mesto u regionu „Doing Business in Kosovo”; • Fiskalna politika sa najboljim uslovima u regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak pravnog okvira za regionalni razvoj; • Nedovoljna posvećenost Vlade za politiku regionalnog razvoja; • Spori procesi uključivanja u procese teritorijalne saradnje. • Nedostatak regionalnih profila; • Nedostatak sistema za upravljanje regionalnim učinkom; • Nedovoljni kapaciteti za lokalni ekonomski razvoj;

<p style="text-align: center;">Ekonomski faktori</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Privatizacija javnih preduzeća je u toku; • Dovoljni kapaciteti u javnoj i poslovnoj infrastrukturi; • Ekonomske zone u svim regionima; • Stalni ekonomski rast; • Geografski položaj sa pristupom regionalnom tržištu CEFTA-e i Evropske unije; • Povoljan geostrateški položaj; • Transport i infrastruktura su prisutni na čitavoj teritoriji; • Osnivanje regionalnih brendova je u toku; • Promocija regionalnih brendova na međunarodnim sajmovima i organizacijama od strane različitih državnih agencija i privatnog sektora; • Prirodni resursi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna koordinacija između javnih institucija uključenih u ekonomski, regionalni i lokalni razvoj; - Da se loša koordinacija zameni nedovoljnom ili neodgovarajućom koordinacijom --- komentar MIP-a • Slabi kapaciteti posredničkih organizacija (Udruženja preduzetnika) za koordinaciju i promociju lokalnog i regionalnog razvoja; • Nejednakost između ruralnih i urbanih zona u oblasti ekonomskog razvoja;
<p style="text-align: center;">Društveno-kulturni faktori</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dobri odnosi i snažne kulturne veze sa susednim zemljama; • Mlado stanovništvo i povoljni troškovi radne snage; • Dostupnost velikog broja dobro obrazovanih stručnjaka koji su diplomirali u inostranstvu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Podeljena svest o mogućnostima regionalnog razvoja između zainteresovanih strana. • Loša saradnja između zainteresovanih strana na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou; • Pобољшanje kapaciteta za planiranje i sprovođenje u opštinama; • Loša saradnja između preduzeća, novih inovativnih sektora; • Ograničeno učešće NVO-a u aktivnostima programa regionalnog razvoja;
<p style="text-align: center;">Tehnološki faktori</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikaciona mreža i telekomunikaciona infrastruktura na odgovarajućem nivou; • Zadovoljavajuća infrastruktura IKT-a i brz i napredan razvoj IT-a; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zastarele tehnologije i nerazvijena poljoprivredno-industrijska infrastruktura • Nedostatak efikasnog sistema obuke i prekvalifikacije. • Neefikasno upravljanje korišćenja zemljišta • Neiskusnost u održivom upravljanju prirodnim resursima • Nedostatak platforme za generisanje informacija i podataka na regionalnom nivou.

	MOGUĆNOSTI	RIZICI
Politički i institucionalni faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Potreba za potpunim angažovanjem, za regionalni razvoj; • Izdvajanje sredstava i resursa od strane vlade za politiku regionalnog razvoja ima potencijalni multiplikativni efekat na ekonomski razvoj; • Moguća revitalizacija i reaktivacija određenih industrija u regionu; • Povećanje saradnje između aktera primenom podsticaja i mehanizama nagrađivanja; • Stvaranje solidnog okvira za JPP; • Osnivanje donatorske zajednice za regionalni razvoj; • Porast i razvoj politika u funkciji kulturnih aktivnosti međunarodnog karaktera; 	<ul style="list-style-type: none"> • Politička nestabilnost, česti izbori i promene politike; • Kontinuirana migracija stanovništva, posebno kod mladih u urbanim centrima; • Emigriranje stanovništva; • Nejasna podela uloga između aktera podrške poslovanjima;
Ekonomski faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Znanje i kompetentnost kao veoma važni faktori proizvodnje; • Povećanje razvojnog potencijala malih lokalnih preduzeća; • Nove mogućnosti zapošljavanja u privatnom sektoru usluga, podsticanje konkurencije i inovacija; • Pristup globalnim i regionalnim tržištima; • Turistički potencijal i jedinstveno kulturno nasleđe regiona; • Potencijal prirodnih resursa regiona; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak kvalifikovane radne snage; • Nastavak visokog nivoa nezaposlenosti i marginalizacije; • Nelojalna konkurencija, tendencija monopolizacije tržišta od strane velikih preduzeća i oštećenja malih preduzeća;
Društveno-kulturni faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Korišćenje znanja dijaspore za regionalni razvoj; • Porast i razvoj kulturnih aktivnosti međunarodnog karaktera; 	<ul style="list-style-type: none"> • Dostupnost malog broja dobro obrazovanih stručnjaka koji su diplomirali u inostranstvu; • Neusaglašenost obrazovnog programa sa potrebama tržišta;

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Tehnološki faktori</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizovanje aktivnosti za upravljanje, očuvanje i zaštitu biodiverziteta su sredstva za otvaranje novih radnih mesta i mogu pružiti dodatne mogućnosti saradnje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećano zagađenje usled nedovoljnih ulaganja u infrastrukturu u ruralnim oblastima; • Nedovoljna koordinacija između institucija i privatnih kompanija; • Brzi razvoj IT i nemogućnost praćenja investicija u oblasti IKT; • Nedostatak naprednog sistema za prikupljanje podataka; • Nedostatak proširenja optičke mreže;
--	--	---

5. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

5.1. Vizija

“Ravnomeran i održiv regionalni razvoj, sa povećanjem društveno-ekonomske i teritorijalne kohezije, baziran na najboljim praksama EU i specifičnostima lokalnog razvoja u Republici Kosovo.“

5.2. Strateski ciljevi

Strateški cilj: 1. Koordinacija politika za regionalni razvoj

Specifični cilj: 1.1 Izrada primarnog i sekundarnog zakonodavstva kojim se uređuje delokrug mehanizama za ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj.

Specifični cilj: 1.2 Uspostavljanje institucionalnih mehanizama za regionalni razvoj, za izradu, praćenje i procenu regionalnih programa / projekata i učinka.

Strateški cilj: 2. Ravnomerni regionalni razvoj i regioni sposobni za međuregionalnu konkurenciju;

Specifični cilj: 2.1 Povećanje nivoa društveno-ekonomskog razvoja regiona postavljanjem prioriteta na osnovu procena.

Specifični cilj: 2.2 Smanjenje nejednakosti kroz ravnomernu finansijsku pomoć privatnom i javnom sektoru

Specifični cilj: 2.3 Promocija razvojnih politika koje utiču na rast ravnomernog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja

Specifični cilj: 2.4 Proširenje međuregionalne saradnje kroz transnacionalne programe.

Strateški cilj: 3 Korišćenje prirodnih, kulturnih i ljudskih resursa u službi održivog regionalnog razvoja;

Specifični cilj: 3.1 Održivi i promovisani prirodni, ekonomski, kulturni i ljudski resursi.

Specifični cilj: 3.2 Izgradnja ljudskih i resursa OCD za korišćenje svih resursa koji doprinose regionalnom društveno-ekonomskom razvoju.

Specifični cilj: 3.3 Razvoj ekonomskih zona u cilju ravnomernog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja.

5.2. Ciljevi strategije

	Osnovna vrednost 2020	Cilj 2021	Cilj 2025	Cilj 2030
Koordinacija politika regionalnog razvoja				
Izrada primarnog i sekundarnog zakonodavstva kojim se uređuje delokrug mehanizama za ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj.	0%	50%	100%	
Uspostavljanje institucionalnih mehanizama za regionalni razvoj, za izradu, praćenje i procenu regionalnih programa / projekata i učinka.	20%	50%	100%	
Ravnomerni regionalni razvoj i regioni sposobni za međuregionalnu konkurenciju				
Povećanje nivoa društveno-ekonomskog razvoja regiona, postavljanjem prioriteta na osnovu procena	0%	10%	20%	30%
Smanjenje nejednakosti kroz ravnomernu finansijsku pomoć u privatnom i javnom sektoru	0%	5%	20%	70%
Promovisanje razvojnih politika koje utiču na rast ravnomernog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja	0%	20%	50%	90%
Proširenje međuregionalne saradnje kroz transnacionalne programe.	0%	20%	30%	80%
Korišćenje prirodnih, kulturnih i ljudskih resursa u službi održivog regionalnog razvoja				
Održivi i promovisani prirodni, ekonomski, kulturni i ljudski resursi.	0%	30%	70%	100%
Izgradnja ljudskih i resursa OCD za korišćenje svih resursa koji doprinose regionalnom društveno-ekonomskom razvoju.	0%	10%	20%	60%
Razvoj ekonomskih zona u cilju ravnomernog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja.	0%	10%	20%	30%

5.3. Pokazatelji učinka

Br.	Cilj / Pokazatelj	Osnovna vrednost (godina)	Srednjoročni cilj (2025. godina)	Cilj poslednje godine (2030.godina)
1.	Strateški cilj: 1. Koordinacija politika za regionalni razvoj			
1. a	Usvojeni paket politika regionalnog razvoja, kao i funkcionalizovani mehanizmi za regionalni razvoj.	Vrednost 0%	Vrednost 100%	Vrednost 100%
1.1	Specifični cilj: 1.1 Izrada primarnog i sekundarnog zakonodavstva kojim se uređuje delokrug mehanizama za ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj.			
1.1 a	Zakonski okvir za regionalni razvoj doraden	Vrednost 0%	Vrednost 100%	Vrednost 100%
1.2	Specifični cilj: 1.2 Uspostavljanje institucionalnih mehanizama za regionalni razvoj, za izradu, praćenje i procenu regionalnih programa / projekata i učinka.			
1.2 a	Uspostavljeni međuinstucionalni mehanizmi koji su u funkciji merenja i razvoja regionalnih politika.	Vrednost 20%	Vrednost 50%	Vrednost 100%
1.2 b	Ravnomerni društveno-ekonomski razvoj u regionalnom učinku.	Vrednost 0	Vrednost 5	Vrednost 10
2	Strateški cilj: 2. Ravnomerni regionalni razvoj i regioni sposobni za međuregionalnu konkurenciju			
2. a	Godišnji izveštaj o proceni učinka regiona.	Vrednost 0	Vrednost 5	Vrednost 10
2.1	Specifični cilj: 2.1 Povećanje nivoa društveno-ekonomskog razvoja regiona postavljanjem prioriteta na osnovu procena.			
2.1 a	Prikaz regionalnog učinka na polju kapitalnih investicija po razvojnim regionima	Vrednost 1	Vrednost 5	Vrednost 10
2.1 b	Nivo promena učinka u regionima prema godišnjem izveštaju o proceni.	Vrednost 0%	Vrednost 20%	Vrednost 30%
2.2	Specifični cilj: 2.2 Smanjenje nejednakosti kroz ravnomernu finansijsku pomoć privatnom i javnom sektoru			
2.2 a	Stopa povećanja nivoa javne infrastrukture po regionima.	Vrednost (0 %)	Vrednost (1.5 %)	Vrednost (3 %)

2.2	Procenat subvencija u privatnom sektoru po regionima koji doprinose rastu zaposlenosti	(0 %)	(.5 %)	(3 %)
2.3	Specifični cilj: 2.3 Promocija razvojnih politika koje utiču na rast ravnomernog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja			
2.3	Broj aktivnosti na promovisanju razvojnih politika	Vrednost 0	Vrednost 15	Vrednost 30
2.4	Specifični cilj: 2.4 Proširiti međuregionalnu saradnju kroz transnacionalne programe.			
2.4	Članstvo u transnacionalnim programima	Vrednost 0	Vrednost 3	Vrednost 5
3	Strateški cilj: 3 Korišćenje prirodnih, kulturnih i ljudskih resursa u službi održivog regionalnog razvoja;			
3. a	Regionalna održivost kroz primenu razvojnih programa	Vrednost (0%)	Vrednost (15 %)	Vrednost (30%)
3.1	Specifični cilj: 3.1 Inventarizacija prirodnih, ekonomskih, kulturnih i ljudskih resursa			
3.1	Izveštaj o regionalnoj proceni prirodnih, ekonomskih i kulturnih resursa	Vrednost 0	Vrednost 5	Vrednost 10
3.1	Broj lica sertifikovanih u stručnim oblastima kroz obuku ili neformalno obrazovanje za zanimanja koja se smatraju potrebom tržišta rada	Vrednost 0 %	Vrednost 7,500	15,000
3.2	Specifični cilj: 3.2 Izgradnja ljudskih i resursa OCD-a za korišćenje svih resursa koji doprinose regionalnom društveno-ekonomskom razvoju			
3.2	Broj realizovanih projekata za izgradnju kapaciteta za korišćenje resursa	Vrednost 0	Vrednost 75	Vrednost 150
3.3	Specifični cilj: 3.4 Razvoj ekonomskih zona u cilju ravnomernog regionalnog društveno-ekonomskog razvoja			
3.3	Broj infrastrukturnih projekata u ekonomskim zonama	Vrednost 0	Vrednost 15	Vrednost 30
3.3	Broj preduzeća podržanih u ekonomskim zonama	Vrednost 0	Vrednost 25	Vrednost 50

6. KLJUČNE INTERVENCIJE IZ STRATEGIJSKE

- Razvoj instrumenata koji podstiču veću konkurenciju između regiona;
- Smanjenje regionalne nejednakosti u smislu socijalno-ekonomskog razvoja;
- Koordinacija politika i aktivnosti za regionalni društveno-ekonomski razvoj i podsticanje međuregionalne, prekogranične i međunarodne saradnje;
- Klasifikacija Kosova prema NUTS statističkim regionima; i
- Uspostavljanje mehanizama za upravljanja resursima kako bi se odgovorilo na specifične investicione potrebe svakog regiona.

7. PRAĆENJE I PROCENA SPROVOĐENJA STRATEGIJE

7.1 Praćenje i izveštavanje o strategiji

Strategija za regionalni razvoj 2020-2030 takođe ima svoj akcioni plan koji pokriva period 2020-2022 koji se sastoji od aktivnosti, pokazatelja, odgovornih institucija.

Akcioni plan strategije biće revidiran se na godišnjem nivou u okviru plana praćenja koji se utvrđuje u strategiji.

Struktura za praćenje sprovođenja Strategije za regionalni razvoj 2020-2030 sastoji se od pokazatelja merenja, koji su postavljeni na nivou specifičnih ciljeva u strategiji za 2020. i 2022. godinu.

Strategija za regionalni razvoj je osnovni okvir koji utvrđuje ciljeve i prioritete za postizanje strateških ciljeva. Strategija utvrđuje uravnotežene politike i mere regionalnog razvoja, koje će biti korisne za ekonomski razvoj, zapošljavanje i socijalnu zaštitu. Proces primene Strategije uključuje neizbežni mehanizam, na osnovu kojeg će MRR biti u stanju da definiše svoje politike, određuje zadatke i preuzima određene akcije, kao i da prati sprovođenje Strategije.

Proces sprovođenja izvršiće se u skladu sa aktivnostima definisanim u okviru specifičnih ciljeva i određuje vremenski okvir za njihovu primenu, instituciju koja je odgovorna za takvu primenu i institucije koje podržavaju aktivnosti, troškove sprovođenja i ukupne planirane troškove i izvor finansiranja.

Mehanizmi praćenja i procene izvršiće se obavljanjem dve osnovne funkcije:

- informisanje o tome šta je strategija postigla i da li je primena u toku, kao i stavljanje ovih informacija na raspolaganje donosiocima odluka;

- podrška konstruktivnom uključivanju i učešću zainteresovanih strana kroz transparentnu komunikaciju i promovisanje izgradnje poverenja. Mehanizam praćenja treba da bude u stanju da uhvati i prati relevantne očekivane promene, koje su predviđene u svakom od tematskih stubova, pomoću odgovarajućeg izbora konačnih rezultata / rezultata i pokazatelja konteksta.

Pristup praćenju i proceni imaće važnu ulogu. S jedne strane, podstiče redovnu komunikaciju između aktera regionalnog razvoja. S druge strane, pružaće akterima informacije o rezultatima javnih intervencija. Ovo će doprineti sistematskom učenju i kontinuiranom poboljšanju politika i programa regionalnog razvoja, kao i izgradnji poverenja.

Pristup praćenju i proceni usredsređuje se na praćenje rezultata i njihov doprinos politici regionalnog razvoja u celini. Prema tome, sistem praćenja trebalo bi da omogući, preko praćenje odabranih pokazatelja rezultata, njihovu procenu naspram ciljeva i da promeni pristup politike u slučaju neuspeha.

7.1.1. Dužnosti i odgovornosti

Uspešna primena Strategije regionalnog razvoja biće ključ uspeha. Stoga, proces sprovođenja obuhvata odgovarajuće institucionalne aranžmane i pristupe praćenju. Ministarstvo za regionalni razvoj (MRR) odgovorno je za kontinuirano praćenje sprovođenja Strategije i preduzimaće sve neophodne korake kako bi se obezbedilo pravovremeno i efikasno sprovođenje aktivnosti utvrđene akcionim planom.

Glavne aktivnosti pod vođstvom MRR-a su:

- Uspostavljanje efikasnog mehanizma praćenja i izveštavanja u skladu sa zahtevima za praćenje i izveštavanje i obezbediti njegovu primenu.
- Prikupljanje informacija od ministarstava koja učestvuju u sprovođenju strateškog dokumenta i njegovog akcionog plana.
- Priprema redovnih godišnjih izveštaja o sprovođenju strateškog dokumenta i polugodišnjih izveštaja o sprovođenju akcionog plana.
- Pokretanje diskusije o pitanjima koja se mogu rešiti kroz ovu strategiju.
- Objavljivanje redovnih izveštaja na internet stranici ministarstva nakon usvajanja od strane nadležnog organa.

Sve ove aktivnosti koje je pokrenulo MRR biće operacionalizovane u bliskoj saradnji sa akterima regionalnog razvoja. Odgovorni mehanizam je najprikladniji organ za praćenje procesa primene putem:

- Redovnih sastanaka i rasprava o napretku postignutom u primeni ciljeva, pokazatelja i akcija relevantnog strateškog dokumenta.
- Identifikovanje izazova i prepreka za uspešnu primenu i predlaganje korektivnih mera koje će preduzeti MRR
- Diskusije i usvajanje redovnih izveštaja

8. FINANSIJSKI UTICAJ SPROVOĐENJA STRATEGIJE

8.1 Ukupna procena troškova aktivnosti

Akcioni plan Strategije za regionalni razvoj 2020-2030 za aktivnosti predviđene prema akcionom planu 2020-2030 ima ukupne troškove akcionog plana od **8.838.600,00** evra. Ovi troškovi se raspoređuju kroz sve aktivnosti u skladu sa strateškim i specifičnim ciljevima predviđanim za postizanje ciljeva i viziju strategije. Ova strategija ima stvarne troškove aktivnosti predviđanih akcionim planom na osnovu stvarnih proračuna u skladu sa izdvojenim budžetom.

8.2 Procena troškova prema strateškim i specifičnim ciljevima

Troškovi strateških i specifičnih ciljeva akcionog plana sažeti su u sledećoj tabeli:

Troškovi akcionog plana Strategije za regionalni razvoj			
Br	2020. godina	2021. godina	2022. godina
Strateški cilj 1	52,000.00	74,500.00	62,700.00
C1.1	9,900	9,900	11,900
C1.2	42,100	64,600	50,800
Strateški cilj 2	3,341,400.00	1,643,900.00	2,675,400
C2.1	21,400	21,400	9,400
C2.2	3,300,000	1,607,000	2,650,000
C2.3	10,000	9,500	10,000
C2.4	10,000	6,000	6,000
Strateški cilj 3	432,900.00	282,900.00	272,900.00
C3.1	22,900	22,900	9,400
C3.2	100,000	50,000	50,000
C3.3	310,000	210,000	213,500
Ukupno strateški i specifični ciljevi	3,826,300.00	2,001,300.00	3,011,000.00
Ukupan iznos strategije			8,838,600.00 evra

8.3 Izvori finansiranja strategije

Finansiranje Akcionog plana 2020-2022 Strategije za regionalni razvoj 2020-2030 u ukupnim troškovima od **8.838.600,00 evra** pokriveno je budžetom Ministarstva za regionalni razvoj, ali neke od aktivnosti biće realizovane u saradnji sa donatorima i resornim ministarstvima. Ovaj plan finansiranja biće revidiran svake tri godine kako bi se uskladio sa srednjoročnim okvirom rashoda kako bi se osiguralo održivo finansiranje za sprovođenje strategije.

9. AKCIONI PLAN

Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i aktivnosti	Osnovna vrednost	Privremeni cilj [godina]	Cilj posljednje godine [vit]	Rezultat				
Strateški cilj: Koordinacija politika za regionalni razvoj									
1	Pokazatelj: Paket politika regionalnog razvoja, kao i funkcionalizovani mehanizmi za regionalni razvoj	0 [2020]	2021	2022	Zakon o regionalnom razvoju i dva usvojena podzakonska akta, kao i funkcionalni mehanizmi za praćenje i ocenu regionalnog učinka				
I.1	Specifični cilj: 1.1 Izrada primarnog i sekundarnog zakonodavstva kojim se uređuje delokrug mehanizama za ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj.								
1	Pokazatelj: pravni okvir za regionalni razvoj, doraden	0 [2020]	2021	2022	Zakon o regionalnom razvoju i dva podzakonska akta, usvojeni.				
Br.	Aktivnost	Krajni rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Reference u dokumentu
			2020	2021	2022				
I.1.1	Izrada i usvajanje pravnog okvira za ravnomerni regionalni razvoj	2022	9.900	9.900	9.900	BK	MRR MF, MEI, ASK	Zakon o ravnomernom regionalnom razvoju i zakonski i	

								podzakonski akti, izrađeni	
1.1.2	Izrada objašnjavajuće dokumentacije zakonodavstva o ravnomernom regionalnom razvoju	2022			2.000.00		MRR	Objašnjavajući dokumenti	
	Ukupni budžet za specifični cilj I.1:		9.900	9.900	11.900				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								
I.2	Specifični cilj: 1.2 Uspostavljanje institucionalnih mehanizama za regionalni razvoj, za izradu, praćenje i procenu programa / projekata i regionalnog učinka								
1	Pokazatelj: Međuinstitucionalni mehanizmi uspostavljeni u svrhu merenja i razvoja regionalnih politika	2 [2020]		3 (2021)	6 (2022)			Sistem regionalnog učinka, uspostavljen	
2	Pokazatelj: Ravnomerni društveno-ekonomski razvoj zasnovan na regionalnom učinku.	0 [2020]		3 (2021)	6 (2022)			Merenje regionalnog učinka	
Br.	Aktivnost		Budžet						

		Krajni rok	2020	2021	2022	Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referencu dokumentu
I.2.1	Uspostavljanje institucionalnih mehanizama za regionalni razvoj, za izradu, praćenje i procenu regionalnih programa / projekata i regionalnog učinka	2022	38.400	38.400	38.400	BRK	MRR	Funkcionalni institucionalni mehanizmi	Odluka o uspostavljanju koordinacionih mehanizama Trogodišnji indikativni plan MRR-a
I.2.2	Analiza o proceni oblasti potrebnih za investicije sa regionalnim uticajem	2022	1,200	1,200	2,400	BRK	MRR, Opštine	1 analiza, izrađena	
I.2.3	Razvoj sistema za merenje regionalnog učinka	2022	2500	25000	10000	BRK	MRR, Opštine	Sistem učinka, funkcionalizovan	
	Ukupni budžet za specifični cilj I.2:		42.100	64.600	50.800				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								

Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i aktivnosti	Osnovna vrednost	Privremeni cilj [godina]	Cilj poslednje godine [vit]	Rezultat
-----	--	------------------	--------------------------	-----------------------------	----------

Strateški cilj: 2. Ravnomerni regionalni razvoj i regioni sposobni za međuregionalnu konkurenciju;

1	Pokazatelj: Godišnji izveštaj o proceni učinka regiona.	0 (2020)	3 (2021)	6 (2022)	Učinak regiona, praćen				
I.2.1	Specifični cilj: 2.1. Rast nivoa društveno -ekonomskog razvoja regiona, putem određivanja prioriteta na osnovu procena.								
1	Pokazatelj: Pregled regionalnog učinka u oblasti kapitalnih investicija prema razvojnim regionima	0 [2020]	3 (2021)	6 (2022)	Usmeravanje kapitalnih investicija ka otklanjanju regionalnih nejednakosti				
2	Pokazatelj: Nivo promene učinka u regionima prema godišnjem izveštaju o proceni.	0 [2020]	3 (2021)	6 (2022)	Prioritizacija oblasti regionalnog razvoja				
Br.	Aktivnost	Krajnji rok	Budžet			Izvor finan	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referenca na dokumentima
			2020	2021	2022				

						si ran ja			
I.2.1.1	Stvaranje regionalne baze podataka sa društveno-ekonomskim podacima.	2022	16,000	16,000	4,000	BR K	MF, MRR, ASK	Baza podataka stvorena sa regionalnim društveno-ekonomskim podacima	Indikativni plan rada vlade
I.2.1.2	Identifikacija javnih investicija sa centralnog nivoa po razvojnim regionima, podeljena i po opštinama.	2022	1,200	1,200	1,200	BR K	MRR, MTI, MALS I zveštaj o proceni i preporuk ama za kapitalne investicij e na lokalnom nivou		Godišnji izveštaj o učinku opština
I.2.1.3	Pregled prirodnih resursa po razvojnim regionima.	2022	4,200	4,200	4,200	BR K		Izveštaj o proceni	

	Ukupni budžet za specifični cilj II.1:		21,400	21,400	9,400				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								
I.2.2	Specifični cilj: 2.2 Smanjivanje nejednakosti kroz ravnomernu finansijsku pomoć privatnom i javnom sektoru								
1	Pokazatelj: Nivo unapređenja infrastrukture po regionima.	Nivo javne	0% [20]	1.5 (2021)	3% (2022)	Javna infrastruktura unapređena i ravnomerna po razvojnim regionima.			
2	Pokazatelj: Procenat subvencija u privatnom sektoru po regionima doprinose rasti zapošljavanja	Procenat privatnom regionima	0 % [2020]	2% (2021)	4%(2022)	Povećanje zaposlenosti na uravnotežen način u razvojnim regionima.			
Br.	Radnja	Krajnji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referenca u dokumentima
			2020	2021	2022				
I.2.2.1	Analiza kapitalnih investicija po razvojnim regionima	2021		3,500		BRK	MRR,	Analitički dokument kapitalnih investicija društveno-	Završene analize kapitalnih investicija u

								ekonomskim regionima	
I.2.2.2	Analiza dodele grantova privatnom sektoru iz centralnog nivoa	2021		3,500		BRK	MF, MRR	Analitički dokument dodele grantova i subvencija u privatnom sektoru po društveno-ekonomskim regionima	Završena analiza o dodeli grantova poslovanjima razvojnih regiona
I.2.2.3	Izrada i sprovođenje Programa za regionalni razvoj grantovima za opštine za poboljšanje javne infrastrukture.	2022	1,900,000	900,000	1,350,000	BRK,	MF, MRR	Kapitalne investicije u opštinama i zajednički međuopštinski projekti.	Godišnji izveštaj o kapitalnim investicijama
I.2.2.4	Izrada i sprovođenje Programa za ravnomerni regionalni razvoj grantovima u privatnom sektoru	2022	1,400,000	700,000	1,300,000	BRK,	MF, MRR	Grantovi i subvencije dodeljene u privatnom sektoru radi smanjenja regionalnih nejednakosti	Izveštaj PRRR-a, u završen

									Godišnji izveštaji.
	Ukupni budžet za specifični cilj II.2:		3,300,000	1,607,000	2,650,000				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								
I.2.3	Specifični cilj: 2.3 Promocija razvojnih politika koje utiču na rast ravnomernog društveno-ekonomskog regionalnog razvoja								
1	Pokazatelj: Broj aktivnosti za promovisanje razvojnih politika		0 [2020]	15(2021)	30(2022)	Politike regionalnog razvoja promovisane I u funkciji razvoja.			
Br.	Aktivnost	Krajnji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referencena dokumenta
			2020	2021	2022				
I.2.3.1	Izrada politika za ravnomerni regionalni razvoj	2021	5,000	3,500	3,500	BRK	MRR, MEI	Izrađene i odobrene posebne politike za regionalni razvoj (Zakon o regionalnom razvoju, podzakonski akti, dokumenti objašnjenja,	Dva programa : Program za regionalni razvoj i program za

								programi, Koncept dokumenti)	ravnomerni regionalni i razvoj	
I.2.3.2	Razvoj programa za promociju razvojnih politika društveno-ekonomskih regiona	2022	5,000	6,000	6,500	BRK	MRR	Plan i program za promociju razvojnih politika društveno-ekonomskih regiona	Broj promovisanih politika	
	Ukupni budžet za Specifični cilj II.3:		10,000	9,500	10,000				SOR 2020-22	
	Od toga kapitalne:									
	Od toga tekuće:									
I.2.4	Specifični cilj: 2.4 Proširenje međuregionalne saradnje preko transnacionalnih programa.									
1	Pokazatelj: Učešće u transnacionalnim programima	0 [2020]					Članstvo u transnacionalnim programima			
Br.	Aktivnost	Krajnji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referenc na dokumenta	
			2020	2021	2022					
I.2.4.1	Pripremanje plana i programa za članstvo i zahtev za članstvo u programima.:	2020	3,500	3,500	3,500	BK	MRR, MEI	Članstvo u transnacionalnim programima BALKANMED,	Učešće u transnacionalnim programima	

	BALKANMED, ADRION i DANUB.							ADRION i DANUB.	ma kao član posmatrač	
I.2.4.2	Koordinacija aktivnosti sa sekretarijatima programa transnacionalne saradnje za programe: BALKANMED, ADRION i DANUB.	2022	6,500	2,500	2,500	BK	MRR, MEI	Učešće u programima, sticanje koristi od IPA fondova	Broj projekata korisnika od IPA fondova	
	Ukupni budžet za specifični cilj II.4:		10,000	6,000	6,000					
	Od toga kapitalne:									
	Od toga tekuće:									
Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i radnje	Osnovna vrednost		Privremeni cilj [godina]	Cilj poslednje godine [godina]	Rezultat				
Strateški cilj: 3. Korišćenje prirodnih, kulturnih i ljudskih resursa u službi održivog regionalnog razvoja;										
1	Pokazatelj: Regionalna održivost kroz sprovođenje razvojnih programa	0 [2020]		(2021)	(2022)	Razvojni programi, sprovedeni				
I.3.1	Specifični cilj: Prirodni, ekonomski, kulturni i ljudski resursi održivi i promovisani.									

1	Pokazatelj: Odnos regionalnih prirodnih, ekonomskih i kulturnih resursa	0 [2020]	(2021)	(2022)	Dovršetak izveštaja				
2	Pokazatelj: Broj lica koja su sertifikovana u profesionalnim oblastima kroz neformalne obuke ili edukacije za zanimanja koje se procenjuju kao potreba tržišta rada.	X [2020]	(2021)	(2022)	750 obučavanih osoba				
Br.	Aktivnost	Krajnji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referenc na dokumenta
			2020	2021	2022				
I.3.1.1	Stvaranje baze podataka za inventarizaciju prirodnih, ekonomskih i kulturnih resursa po razvojnim regionima.	2021	13,500	13,500		BK, Donator	MRR, MŽSPP, MTI,	Baza podataka o prirodnim i kulturnim resursima po društveno-ekonomskim regionima	Indikativni plan rada vlade
I.3.1.2	Stvaranje baze podataka za identifikaciju ljudskih resursa prema stručnim	2022	9,400	9,400	9,400	BK, Donator	MRR, ASK, MRSZ/AZ	Baza podataka po socijalno-ekonomskim regionima za	Indikativni plan

	profilima po razvojnim regionima.							radnu snagu prema stručnim profilima.	rada vlade
	Ukupni budžet za specifični cilj III.1:		22,900	22,900	9,400				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								
I.3.2	Specifični cilj: 3.2 Izgradnja ljudskih i resursa OCD za korišćenje svih resursa koji doprinose regionalnom društveno-ekonomskom razvoju.								
1	Pokazatelj: Broj realizovanih projekata za izgradnju kapaciteta za korišćenje resursa	0 [2020]		(2021)	(2022)		Realizacija projekata		
Br.	Aktivnost	Krajnji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referenc na dokumentima
			2020	2021	2022				
I.3.2.1	Izgradnja kapaciteta na lokalnom nivou za korišćenje prirodnih resursa putem finansijske podrške	2022	50,000.00	25,000.00	25,000.00	BK		Program za izgradnju kapaciteta za korišćenje resursa na nivou razvojnih regiona	Indikativni plan rada vlade

I.3.2.2	Organizovanje obuka za izgradnju kapaciteta mladih radi identifikacije mogućnosti samozapošljavanja i uspostavljanja novih „start up” preduzeća.	2022	50,000	25,000	25,000	BK, Donator	MRR NVO	Organizovane obuke, izveštaj o programu.	Indikativni plan rada vlade
	Ukupni budžet za specifični cilj III.2:		100,000.00	50,000.00	50,000.00				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								
I.3.4	Specifični cilj: 3.3 Razvoj ekonomskih zona u cilju ravnogernog društveno-ekonomskog razvoja.								
1	Pokazatelj: Broj infrastrukturnih projekata u ekonomskim zonama	2 [2020]			4(2021)	4(2022)		Realizacija 10 infrastrukturnih projekata u ekonomskim zonama	
2	Pokazatelj: Broj podržanih biznisa u ekonomskim zonama	5 [2020]			8 (2021)	10 (2022)		Podrška 23 biznisa u ekonomskim zonama	
Br.	Aktivnost	Krajnji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća i prateća institucija	Proizvod (Output)	Referencena dokumenta

			2020	2021	2022				
I.3.3.1	Dodela grantova u saradnji sa opštinama za poboljšanje javne infrastrukture (Kapitalne investicije) ekonomskih zona	2022	200,000	100,000	100,000	BRK	MRR, Opštine	Dodeljeni grantovi, izveštaj o uticaju	SOR 2020-22
I.3.3.2	Dodela grantova za povećanje proizvodnih kapaciteta poslovanja u ekonomskim zonama sa posebnim naglaskom na ravnomerni regionalni društveno-ekonomski razvoj	2022	100,000	100,000	100,000	BRK	MRR, Opštine	Dodeljeni grantovi, izveštaj o uticaju	SOR 2020-22
I.3.3.3	Promocija regionalnih politika i uslova koji se pružaju za privlačenje stranih investitora u razvojne regione	2022	10,000	10,000	10,000	BRK	MRR, MTI	Objavljivanje profila ekonomskih zona po društveno-ekonomskim zonama.	Indikativni plan rada vlade
I.3.3.4	Analiza investicija centralnog nivoa u ekonomske zone	2022			3,500	BRK		Analitički dokument o uticaju kapitalnih investicija u ekonomskim	Indikativni plan rada vlade

								zonama i preporuke	
	Ukupni budžet za specifični cilj III.3:		310,00 0	210,000	213,500				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								
	Ukupni budžet za Akcioni plan:		3,826,3 00.00	2,001,30 0.00	3,011,00 0.00				
	Od toga kapitalne:								
	Od toga tekuće:								